

บทที่ 4

บทบาทของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา

จากการที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ได้ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2528 เป็นต้นมานั้น ปัจจุบันนี้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ก็ยังคงเป็นสถานีวิทยุในระบบเครือข่าย ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 90 ของพื้นที่ประเทศไทย โดยได้ออกอากาศรายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกกระบวนโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีการบริหารจัดการตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานี และมีการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา โดยพิจารณาจากนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานี การดำเนินงานการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 นโยบายและวัตถุประสงค์

ในปัจจุบันนโยบายและวัตถุประสงค์ในการทำหน้าที่ในการเป็นของสถานีวิทยุเพื่อศึกษานั้น ยังคงเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการใช้วิทยุกระจายเสียงเครือข่าย 2 เพื่อการศึกษา พ.ศ. 2524 ดังที่ ดร.รุ่ง แก้วแดง ประธานคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษา ได้ยืนยันว่า

“นโยบายชัดเจนก็คือ จำเป็นต้องใช้สถานีนี้เพื่อประโยชน์การเรียนรู้ของคนไทยในเรื่องการเรียนรู้เราเน้นการเรียนรู้ ทั้ง 3 เรื่อง 3 ระบบ คือ ระบบที่หนึ่ง คือ ระบบการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ที่เราใช้สอนตามตารางและหลักสูตร อันดับที่สองก็คือ การเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน ก็คือการเรียนรู้ผู้ใหญ่ประเภทต่างๆ และอันดับที่สามก็คือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพราะฉะนั้นการที่เราให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร ทุกด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านการทำมาหากิน ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม อันนี้ถือเป็นการ Informal Education เพราะฉะนั้นนโยบายก็คือว่าเราจะทำสถานีนี้ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้นนะครับ”

(ดร.รุ่ง แก้วแดง, สัมภาษณ์ 21 มกราคม 2546)

และจากการสัมภาษณ์ คุณอาวุธ ไสรัตน์ ผู้อำนวยการสถานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งทำหน้าที่ในการตรวจสอบให้การดำเนินงานเป็นไปตามระเบียบ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“แผนและนโยบาย ของสถานีกีมีมาแต่เดิมตั้งแต่อดีตแบ่งค้ำให้ทุนมาดำเนินการก็คือการเป็นสถานีวิทยุเพื่อการศึกษา และก็ได้อำหนดนโยบายว่าให้บริการการศึกษาให้ครอบคลุมทุกๆ ด้านคือ การศึกษาในโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัยาศัย ก็ตั้งแต่ตอนนั้นเป็นต้นมา ในปัจจุบันก็ดำเนินตามนโยบายนั้นอยู่”

(อาวุธ ไสรัตน์,สัมภาษณ์ 18 ต.ค. 45)

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ รศ.จุมพล รอดคำดี คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะกรรมการคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา เห็นว่าถึงแม้จะมีนโยบายซึ่งเป็นไปตามระเบียบ แต่ก็ยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการโดยเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน

“ผมว่าบริหารจัดการมันมีปัญหาแน่ ไม่งั้นมันไม่เกิดในลักษณะอย่างนี้ เพราะว่าสิ่งสำคัญที่สุดก็คือรายการสิ่งที่มีมันเป็นอยู่ ก็ไม่ได้รับความสนใจในเชิงนโยบายของกระทรวงศึกษาฯ เลย กระทรวงศึกษาฯมองวิทยุเพื่อการศึกษาเป็นเรื่องเล็กน้อยมาก ไม่เคยสนใจจริงจังไม่เคยให้นโยบายอะไรเป็นกิจจะลักษณะว่าจะต้องดูแลในสิ่งเหล่านี้ ให้การสนับสนุนทั้งคนทั้งงบประมาณอะไรต่ออะไรต่างๆ หรือบรรจู่อยู่ในหลักสูตร นี่กลายเป็นว่าโรงเรียนไหนอยากรับก็รับโรงเรียนไหนไม่อยากรับก็ไม่ต้องรับไม่ได้มีข้อบังคับอะไรสักอย่างเดียวอย่างนี้แล้วมันจะไปเจริญเติบโตได้อย่างไร”

(รศ.จุมพล รอดคำดี,สัมภาษณ์ 18 มี.ค. 46)

เช่นเดียวกับที่ สมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายรายการของ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งรับผิดชอบรายการให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยเฉพาะด้านการเกษตร ที่กล่าวถึงการให้ความสำคัญเชิงนโยบายของผู้บริหารไว้ว่า

“ผู้ใหญ่เขาไม่รู้หรอกว่ามีรายการที่มีคนฟังขนาดนี้ คนที่รู้จักก็คือพวกเรานั่งกันอยู่ตรงนี้ ว่าวิทยุนี้มีคนฟังกันเยอะนะ อะไรนะคือคนที่รู้ดีคือน้อง ๆ ที่นั่งในห้อง ผู้ใหญ่ไม่ค่อยรู้ผอ.

บางคนรู้ ผอ.ที่เข้ามาสัมผัสกับเราก็จะรู้ หากอ.อย่างนั้นก็ไม่ค่อยมี รองอธิบดี อธิบดีแทบไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่ารายการคุยเฟื่อง คนมันฟังกันเยอะนะ ควรจะใช้ให้เป็นประโยชน์อะไรอย่างนี้"

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารชุดปัจจุบันยังคงยึดถือนโยบายที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีวิจัยกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เครือข่าย 2 เพื่อการศึกษา อันได้แก่ การมุ่งเน้นให้การบริการด้านการศึกษาแก่สาธารณะเพียงอย่างเดียว โดยมีได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งต้องให้ความสำคัญแก่ผู้รับสาร เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีอันจะนำไปสู่การยอมรับ กล่าวคือ การติดตามรับข่าวสาร ความรู้จากสถานีอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้การยึดติดกับนโยบายเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเพียงอย่างเดียวเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างสมบูรณ์ ตามลักษณะสื่อในอุดมคติ 5 ประการ ของ Hutchins Commission อันได้แก่

1. อธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่ละวันในสังคมอย่างมีไหวพริบ ด้วยความเข้าใจ ตามความเป็นจริง

2. เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์

3. แสดงภาพของตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในสังคม

4. นำเสนอเป้าหมายและคุณค่าของสังคมอย่างชัดเจน

5. เข้าถึงข่าวคราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน

ตามลักษณะข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่านโยบายของสถานี ไม่ครอบคลุมถึงการทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่างๆ ในสังคม นอกจากนี้การแสดงภาพของตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในสังคมยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร การสื่อสารส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียวไม่มีความสัมพันธ์กับผู้รับสาร

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการ พบว่าการดำเนินงานของสถานีไม่ได้รับความสำคัญและเอาใจใส่อย่างแท้จริง อันทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะในด้าน บุคลากร งบประมาณ หรือการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

4.2 การดำเนินการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา

4.2.1 การบริหารจัดการด้านการผลิตและเผยแพร่รายการ

ในปัจจุบันการบริหารงานของสถานีฯ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีฯ ซึ่งมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. กรมประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบในรายการข่าวและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต รับผิดชอบในการจัดทำรายการทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน
3. หน่วยงานต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการให้บริการด้านการผลิตรายการ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข ให้บริการด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

ในการบริหารจัดการด้านการผลิตและเผยแพร่รายการ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา มีคณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีวิทยุฯ (programming Board) เพื่อทำหน้าที่พิจารณาจัดสรรเวลาการกระจายเสียง และกำกับดูแลในเรื่องการจัดการจัดสรรเวลาประกอบไปด้วย

1. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ
(ดร.รุ่ง แก้วแดง)
2. รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นรองประธานกรรมการ
(นายปราโมช รัฐวินิจ)
3. อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นกรรมการ
(นายชาติชาตรี โยสีดา)
4. ผู้แทนสภาสถาบันราชภัฏ เป็นกรรมการ
(ผ.ศ.เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์)
6. ผู้แทนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นกรรมการ

- (รศ.ดร.ธนิต ภูศิริ)
7. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข เป็นกรรมการ
(คุณลัดดา ปิยะเศรษฐ์)
 8. ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นกรรมการ
(นายสมชาย ภูแก้ว)
 9. ผู้แทนคณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นกรรมการ
(รศ.จุมพล รอดคำดี)
 10. ผู้แทนคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นกรรมการ
(รศ.ปิยกุล เลาว์ฉัตรศิริ)
 11. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย 2 กรมประชาสัมพันธ์ เป็นกรรมการและเลขานุการ
(นายอาวุธ ไสรัตน์)
 12. ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(นายบุญเลิศ มาแสง)

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า เป็นไปได้ยากที่คณะกรรมการดังกล่าวจะมีโอกาสประชุมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดังที่ ดร.รุ่ง แก้วแดง กล่าวไว้

“กรรมการมีประชุมกันน้อยมากนะครับ น้อยมากเพราะว่าจริงๆ แล้วก็ไม่มีใครสนใจเท่าไร แล้วก็พอประชุมกันที่ไรปัญหาก็คือ ทางกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะคนดูแลฮาร์ดแวร์ ก็บอกว่ามันใช้ไม่คุ้มเพราะฉะนั้นก็ขอให้เอาตรงนี้ไปอยู่กับกรมประชาสัมพันธ์ แต่เงื่อนไขเนื่องจากกระทรวงศึกษาเป็นคนลงทุนมันก็เลยขัดแย้งกันอยู่ตรงนี้”

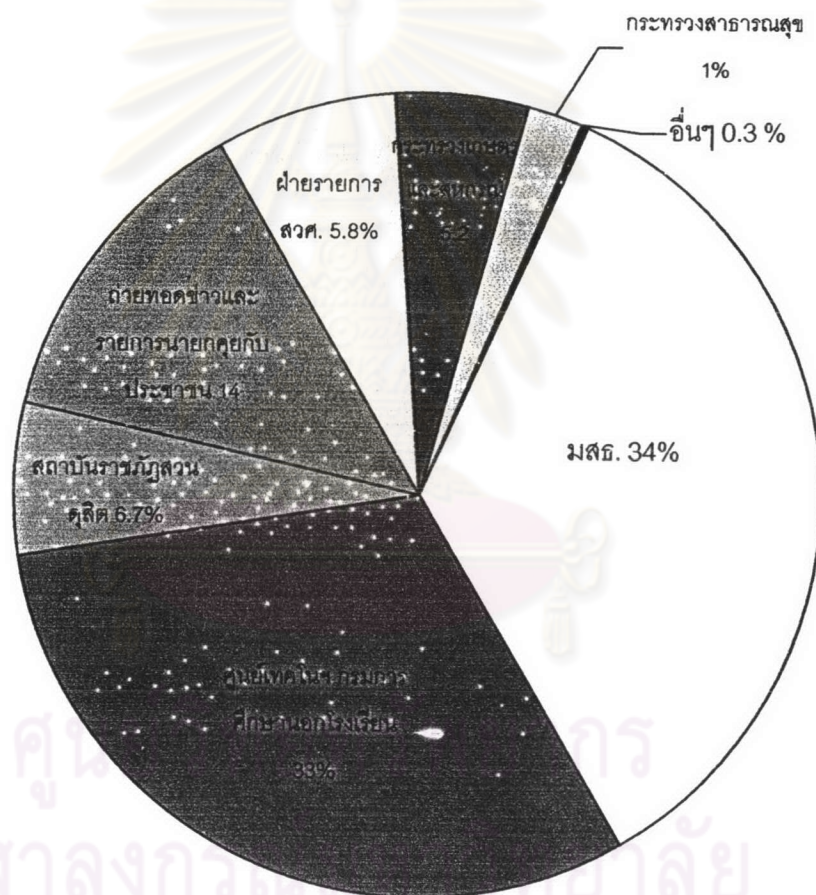
(ดร.รุ่ง แก้วแดง, สัมภาษณ์ 21 มกราคม 2546)

และคุณอรไท นาโควงศ์ หัวหน้าฝ่ายรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

"เท่าที่เริ่มเข้ามาทำงานที่นี่ในปี พ.ศ. 2538 ก็มีการประชุมบอร์ดกันแค่ 2 ครั้งเท่านั้น"

(อรไท นาโควงศ์, สัมภาษณ์ 22 เม.ย. 46)

อย่างไรก็ตามมติคณะกรรมการได้มีการจัดสรรเวลาและกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบรายการต่างๆ ไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงหน่วยงานผู้ผลิตรายการออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2545 (กรมประชาสัมพันธ์, 2545)

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นว่ามีส่วนการผลิตรายการทั้งหมด ดังนี้

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษาทำการส่งกระจายเสียง
ทุกรายการ และรับผิดชอบการถ่ายทอดข่าว และรายการนายคุยกับประชาชน จากสถานี
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ฝ่ายรายการของสถานียังผลิตรายการอื่นๆ ได้แก่
รายการข่าวทั่วไป/ 3 นาทีมีสาระ รายการชีววานานาสัตว์ รายการรอบรู้ทั่วไทย รายการเพื่อน-
ท่านวันเสาร์ รายการลูกทุ่งย่ารุ่ง และรายการเช้าวันใหม่ คิดเป็นสัดส่วน 19.8%

2. กระทรวงศึกษาธิการ

- ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน รับผิดชอบผลิต
รายการ วิทยุโรงเรียน รายการวิทยุนอกโรงเรียน รายการรอบรู้ดนตรีไทย รายการการเมืองเรื่อง
ไม่ยาก รายการโลกกว้างทางการศึกษา รายการพบกันวันเสาร์ รายการเส้นทางทำกิน

- กรมอาชีวศึกษา รับผิดชอบผลิตรายการ อาชีวะสัมพันธ์

- กรมสามัญศึกษา รับผิดชอบผลิตรายการ เสียงจากกรมสามัญ

รวมทั้งสิ้นคิดเป็นสัดส่วน 33%

3. สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รับผิดชอบ
ผลิตรายการ การศึกษาจากมสธ. ได้รับการจัดสรรเวลา คิดเป็นสัดส่วน 34%

4. สถาบันราชภัฏสวนดุสิต สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ รับผิดชอบผลิตรายการ
ก้าวไกลไปกับราชภัฏ ได้รับการจัดสรรเวลา คิดเป็นสัดส่วน 6.7%

5. กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รับผิดชอบผลิตรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร และรายการคุยกันจันทร์เกษตรกร ได้รับการจัดสรรเวลา
คิดเป็นสัดส่วน 5.2%

6. กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข
รับผิดชอบผลิตรายการสิบนาทีมีสุข คิดเป็นสัดส่วน 1%

7. หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ รับผิดชอบผลิต
รายการอยู่อย่างไทยและออกอากาศเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนสถานทูตฝรั่งเศส รับผิดชอบผลิตรายการ
สอนภาษาฝรั่งเศสทุกวันเสาร์ยกเว้นเสาร์สุดท้ายของเดือน คิดเป็นสัดส่วนรวมกัน 0.3%

หน่วยงานผู้ผลิตรายการดังกล่าวข้างต้นได้ทำการผลิตรายการเพื่อการศึกษาใน
ระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังแสดงในตารางที่ 4.1

เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์		
04.30-05.00	ถ่ายทำใหม่					ศูนย์วิจัยฯ			
05.00-05.30	คุยเรื่องเรื่องเกษตรฯ								
05.30-06.00	เดินทางทำงาน								
06.00-07.00	การศึกษาของ มสธ.					วิทยุออกโรงเรียน			
07.00-08.00	ถ่ายทำข่าวจาก สวท.								
08.00-09.00	การศึกษาของ มสธ.					นายคุยกับ ปราช.	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ		
09.00-09.05	ข่าวทั่วไป/3 นาทีมีสาระ					ก้าวไกล ไปกับราชภัฏ			
09.00-09.30	วิทยุโรงเรียน						ซีวานานาสต์ว์	เสียงจากกรมสามัญ	
09.30-10.00						วิทยุโรงเรียน		อริวงสัมพันธ์	
10.00-10.30							วิทยุโรงเรียน	วิทยุดนตรีไทย	
10.30-11.00	วิทยุโรงเรียน					กรมการเมืองไปรษณีย์			
11.00-11.30	วิทยุโรงเรียน					โลกกว้างทางวิทยุศึกษา			
11.30-12.00	วิทยุโรงเรียน					วิทยุกับบ้านเสารีย์			
12.00-12.30	วิทยุโรงเรียน					ถ่ายทำข่าวจาก สวท.			
12.30-13.00	ถ่ายทำข่าวจาก สวท.								
13.00-13.30	วิทยุโรงเรียน					การศึกษาของ มสธ.			
13.30-14.00								วิทยุโรงเรียน	
14.00-14.30									
14.30-15.00	วิทยุโรงเรียน					การศึกษาของ มสธ.			
15.00 - 15.10	วิทยุโรงเรียน / วิทยุโรงเรียน								
15.00-15.30	การศึกษาของ มสธ.					การศึกษาของ มสธ.			
15.30-16.00								การศึกษาของ มสธ.	
16.00-16.30									
16.30-17.00	การศึกษาของ มสธ.					การศึกษาของ มสธ.			
17.00-17.05	วิทยุโรงเรียน / วิทยุโรงเรียน					ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ	การศึกษา มสธ.		
17.00-17.30	ก้าวไกลไปกับราชภัฏ								
17.30-18.00	คุยกับเจ้าหน้าที่เกษตรฯ								
18.00-18.30	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ	การศึกษาของ มสธ.	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ	การศึกษา มสธ.	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ	วิทยุบ้านเสารีย์	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ		
18.30-19.00	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ	การศึกษาของ มสธ.	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ	วิทยุโรงเรียน	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ	สถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย (ศูนย์วิทยุเสารีย์)	ก้าวไกลไปกับ ราชภัฏ		
19.00-19.30				ถ่ายทำข่าวจาก สวท.					
19.30-20.00	วิทยุโรงเรียน								
20.00-20.30	ถ่ายทำข่าวจาก สวท.								
20.30-21.10	วิทยุโรงเรียน								
21.10-23.40	การศึกษาของ มสธ.								

ตารางที่ 4.1 แสดงผังรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา

4.2.2 ลักษณะรายการและการผลิตรายการ

การผลิตรายการเพื่อการศึกษาของสถานีฯ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษา 3
ลักษณะ ดังนี้

รายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน

รายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นรายการสอนตามหลักสูตร
กระทรวงศึกษาธิการ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยให้สัมพันธ์และ
สอดคล้องกับหลักสูตรประมวลการสอนและกลวิธีการสอน เป็นบริการที่จัดส่งถึงที่ ห้องเรียน ตัว
ครู และนักเรียน ซึ่งได้แก่ รายการวิทยุโรงเรียน รายการก้าวไกลไปกับราชภัฏ รายการการศึกษา
ของมสธ. โดยมีเวลาในการออกอากาศรวมทั้งสิ้น 71 ชั่วโมง 45 นาที ต่อสัปดาห์

1. รายการวิทยุโรงเรียน

รายการวิทยุโรงเรียน ออกอากาศ 27 ชั่วโมง 30 นาทีต่อสัปดาห์ ทุกวันจันทร์ –
ศุกร์ เวลา 9.00 น. – 12.30 น. และ 13.00 – 15.00 น. โดยมีลักษณะเนื้อหาเป็นรายการมุ่งให้
การศึกษาตามหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งสายสามัญ และสายอาชีพ เช่น รายการ
ภาษาไทย วิชาดนตรีศึกษา รายการภาษาอังกฤษ รายการเด็กดีมีธรรมะ ซึ่ง บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร
หัวหน้างานวิทยุโรงเรียน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กล่าวว่า

“สำหรับของกระทรวงศึกษาธิการเราก็ได้จัดทำ รายการบทเรียนใน 2 ลักษณะ
คือ บทเรียนสำหรับวิทยุโรงเรียน คือใช้สำหรับนักเรียนใช้ชั้นเรียนตั้งแต่ ประถม – มัธยม ส่วนอีก
อัน คือ หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนอันนี้จะเป็นหลักสูตรซึ่งออกโดยกรมการศึกษานอก
โรงเรียน ก็จะมีรายการทางวิชาชีพ แล้วก็สายสามัญ ทั้งระดับประถมและมัธยม”

(บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร,สัมภาษณ์ 3 ก.พ. 46)

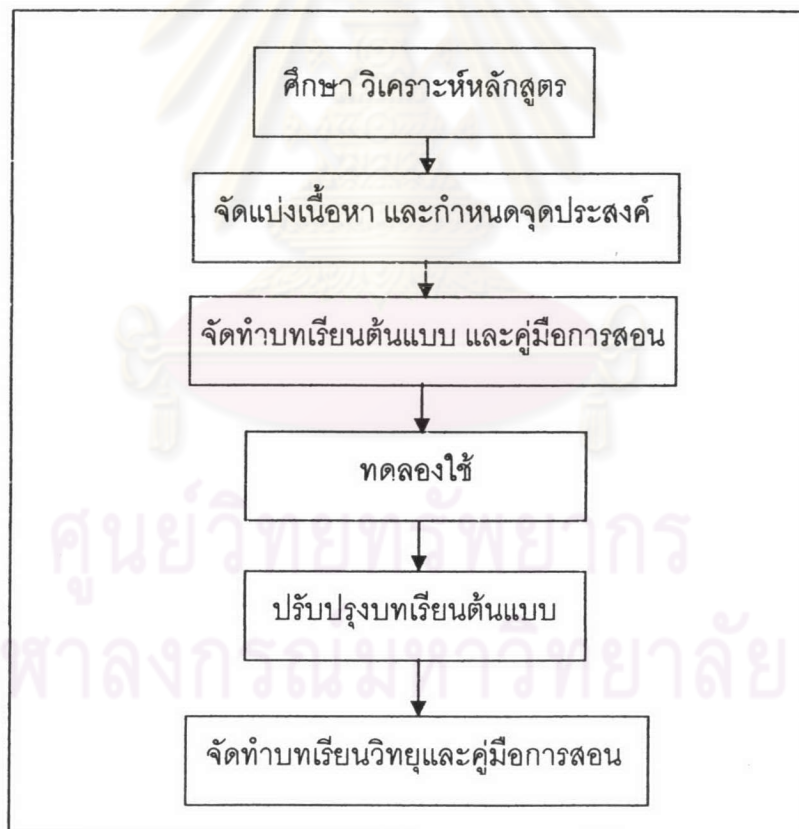
ส่วนในด้านการผลิตรายการวิทยุโรงเรียนนั้น มีการจัดทำบทเรียนวิทยุโรงเรียน
โดยได้จัดในรูปแบบคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในแต่ละสาขาวิชา
ทั้งด้านหลักสูตร และวิธีสอน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากศูนย์พัฒนาหลักสูตรศึกษานิตเทศก์
ครูผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตรายการวิทยุของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมี
หลักการจัดทำบทเรียน ดังนี้

1. เนื้อหาบทเรียน คณะกรรมการจัดทำบทเรียนจะทำหน้าที่คัดเลือกจุดประสงค์ และเนื้อหาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละชั้น

2. รูปแบบรายการและเทคนิคการสอน ผสมผสานเทคนิคการผลิตรายการวิทยุ และเทคนิคการสอนเข้าด้วยกัน ดังนี้

- 2.1 สร้างความสนใจและรักษาระดับความสนใจ
- 2.2 การแบ่งสัดส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม
- 2.3 การมีส่วนร่วมและการตอบสนองของนักเรียน
- 2.4 การกระตุ้นความคิดและจินตนาการ
- 2.5 การสอนโดยเสนอตัวอย่าง

สำหรับการจัดทำบทเรียนวิทยุโรงเรียน ซึ่งจัดทำในรูปคณะกรรมการมีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานการจัดทำบทเรียนวิทยุโรงเรียน

จากแผนภูมิที่ 4.2 จะพบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานการจัดทำบทเรียนวิทยุโรงเรียน ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษานั้นมีขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อคัดเลือกและกำหนดเนื้อหาที่เหมาะสมแก่การจัดทำเป็นบทเรียนวิทยุ

ในการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรนั้นมีคณะกรรมการจากกรมวิชาการจาก ศพร. (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร) แล้วก็มีกรมวิชาการ ศพช กรมสามัญศึกษา กทม. ตชด (ร่วมด้วยบ้าง) และเทศบาล มาประชุมกัน เพื่อทำการคัดเลือกหลักสูตรโดยคัดเลือกสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการดำเนินรายการวิทยุ ดังนั้นจึงไม่ได้มีการผลิตในบางเนื้อหา เช่น ศิลปะ คณิตศาสตร์ เนื่องจากไม่สามารถอธิบายทางวิทยุได้ หลังจากได้หลักสูตรแล้วก็จะทำการวิเคราะห์เนื้อหาที่จะนำมาผลิตต่อไป

2. จัดแบ่งเนื้อหาที่คัดเลือกไว้ และกำหนดจุดประสงค์ของบทเรียนแต่ละบท

3. จัดทำบทเรียนต้นแบบ และคู่มือการสอน

หลังจากที่วิเคราะห์หลักสูตร และเนื้อหาที่จะผลิตแล้ว ก็เป็นขั้นตอนของการวางแผนผลิตรายการ โดยจะเชิญครูผู้ปฏิบัติงานสอนจริง ที่ได้รับรางวัลดีเด่น หรือครูต้นแบบมาให้คำแนะนำเทคนิควิธีการสอน และเขียนบทรายการและเมื่อได้ผ่านการพิจารณาแล้วก็นำรายการนั้นมาผลิต โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ มาผลิตรายการดังที่ บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร หัวหน้างานวิทยุโรงเรียน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กล่าวว่

“เราวิเคราะห์ออกมาเป็นเนื้อหา พอเป็นเนื้อหา เราก็ต้องเชิญครูผู้สอนมา เพราะว่าพวกเราที่อยู่ในศูนย์เทคโนโลยีไม่ได้สอนหนังสือเองเพราะฉะนั้นประสบการณ์ การพูดกับเด็ก หรือเนื้อหาบางอันด้านเทคนิค หรือวิธีการสอนที่ดีเป็นยังไง ก็จะต้องเชิญครูที่เป็นครูต้นแบบหรือครูที่ได้รับรางวัลดีเด่นในการสาธิตนั้นๆ มาร่วมกันทำบทอันนี้อยู่ในขั้นตอนเนื้อหาแล้วจะจะมาทำบทควรจะแนะนำและเทคนิคการสอนในวิชาอย่างไร ปรึกษากับครูที่จะได้ฟังจากบทวิทยุบ้าง และมาช่วยกันเขียนบทแล้วก็นำบทนี้มาทดลองโดยทดลองตามภาค ภูมิภาคก็มีไป กทม. ภาคเหนือ”

(บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร, สัมภาษณ์ 3 ก.พ. 46)

4. นำบทเรียนต้นแบบและคู่มือการสอนไปทดลองใช้ในห้องเรียน เพื่อหาข้อมูลสำหรับผลิตบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นที่ความเหมาะสมของเนื้อหา รูปแบบ วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนการเสนอบทเรียน

5. ปรับปรุงบทเรียนต้นแบบ โดยอาศัยข้อมูลที่รวบรวมได้จากการทดลอง แล้วนำบทเรียนต้นแบบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้อีกครั้งหนึ่ง

6. จัดทำบทเรียนวิทยุและคู่มือการสอน อุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นตามแนวของบทเรียนต้นแบบที่ปรับปรุงแล้ว

โดยในทางปฏิบัติแล้วกระบวนการผลิตทั้งหมดสำหรับ 1 วิชาจะใช้เวลาดำเนินการ 1 ปี ซึ่งขั้นตอนการผลิตรายการของศูนย์เทคโนโลยีมีระยะเวลาในการผลิตนาน จึงทำให้ได้ผลงานที่ออกมามีความละเอียด และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้รายการวิทยุเพื่อการศึกษาของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ นั้นได้รับการตอบรับอย่างดีในอดีต แต่ในปัจจุบันเนื่องจากประสบกับปัญหาอุปสรรคในการผลิต ซึ่งอุปสรรคสำคัญที่สุดคือเรื่องของงบประมาณที่ได้รับน้อยลงจึงทำให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา ดังที่สุนทร พรหมรัตน์พงศ์ ผู้เชี่ยวชาญระดับ 9 ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กล่าวว่

“สมัยก่อนที่มันคึกคัก และประสบความสำเร็จด้วยดีเพราะว่าเรามีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอให้พิมพ์ตารางออกอากาศ ให้พิมพ์คู่มือการใช้วิทยุโรงเรียน ให้พิมพ์คู่มือในแต่ละวิชา เพื่อส่งให้ครูทั่วประเทศให้เค้ารับรู้ให้เค้าได้เตรียมการสอน เพราะการใช้สื่อวิทยุจะใช้สดๆ หรือใช้เทปก็ตามครูจะต้องรู้เนื้อหา ให้เค้าเตรียมการสอน เขาต้องรู้ว่าเมื่อเรียนไปแล้วเขาต้องเตรียมกิจกรรมอะไรไปเสริมกับการฟังรายการวิทยุ หรือว่าก่อนเปิดวิทยุในบทเรียนเขาต้องเตรียมชาร์ต เตรียมอุปกรณ์การสอนอย่างไรบ้าง ตรงนี้มันมีความสำคัญ”

(สุนทร พรหมรัตน์พงศ์, สัมภาษณ์ 11 ก.พ. 46)

นอกจากการที่งบประมาณน้อยส่งผลให้ผู้ให้บริการวิทยุเพื่อการศึกษาไม่มีวัสดุอุปกรณ์ ประกอบในการรับฟังและใช้ประโยชน์แล้ว การปฏิบัติงานด้านติดตามผลก็ไม่สามารถทำได้ดีเหมือนเดิมได้

นอกจากปัญหาเรื่องงบประมาณแล้ว เรื่องของการประสานงานระหว่างหน่วยงานก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการทำให้ไม่สามารถผลิตรายการเป็นไปตามเป้าประสงค์ได้ ดังที่สุนทร พรหมรัตน์พงศ์ ผู้เชี่ยวชาญระดับ 9 ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียนกล่าวว่

“มันเป็นเรื่องของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระบบราชการไทย ถ้าหากว่าต่างกรมกองกัน จะมีปัญหาในการบริหารจัดการ เพราะว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ต้นทางในการผลิตและออกอากาศรายการคือศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาก็สังกัดอยู่กับกรมหนึ่ง โรงเรียนที่ใช้สื่อที่เอาไปใช้ประโยชน์ก็อยู่ในหลายสังกัด เพราะฉะนั้นมันขาดการประสานงาน ขาดความร่วมมือในการประชุมสัมมนาร่วมกัน แล้วก็ขาดการติดต่อประสานงานในแง่ของการออกไปติดตามประเมินผล”

(สุนทร พรหมรัตน์พงศ์, สัมภาษณ์ 11 ก.พ. 46)

2. รายการก้าวไกลไปกับราชภัฏ

รายการก้าวไกลไปกับราชภัฏเป็นรายการเพื่อการศึกษาในระบบมหาวิทยาลัยปิด ซึ่งผลิตรายการโดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ซึ่งทำการผลิตรายการจำนวน 9 ชั่วโมง 15 นาที ต่อสัปดาห์ แต่เดิมนั้นช่วงเวลาของรายการก้าวไกลไปกับราชภัฏ เป็นช่วงเวลารายการของกรมการฝึกหัดครู ซึ่งผลิตรายการเพื่อเพิ่มวิทยฐานะของครูทั่วประเทศ ต่อมาเนื่องจากการปรับเปลี่ยนโยกย้ายหน่วยงาน ดังนั้นเมื่อวันที่ 21 พ.ย. พ.ศ. 2539 จึงทำให้หน้าที่การผลิตรายการนี้โอนย้ายมาให้อยู่ในความดูแลของสภาสถาบันราชภัฏ ซึ่งได้มอบหมายให้สถาบันราชภัฏสวนดุสิตรับผิดชอบผลิตรายการ เนื่องจากในขณะนั้นสถาบันฯมีโครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาทางไกล และพัฒนาสื่อการสอนทางไกลของสถาบันอยู่แล้ว ดังนั้นจึงได้ก่อตั้งฝ่ายวิทยุกระจายเสียงขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำหน้าที่ผลิตรายการโดยเฉพาะ โดยมีห้องบันทึกเสียงเป็นของตนเอง ซึ่ง ผ.ศ.เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ หัวหน้าฝ่ายวิทยุกระจายเสียง สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กล่าวไว้ว่า

“ในช่วงปี พ.ศ. 26 – 27 นั้นปริมาณงานอยู่ในความรับผิดชอบของกองส่งเสริมวิทยฐานะครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ โดยทำการผลิตรายการเป็นสื่อเสริมในการศึกษาวิชาชุดครูทางวิทยุไปรษณีย์ ระดับประกาศนียบัตรพิเศษ วิชาการศึกษา (พ.กศ.) และระดับประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) ให้แก่ครูประจำการ พระภิกษุสงฆ์และบุคลากรทางการศึกษาทั่วประเทศ ต่อมามติคณะรัฐมนตรีให้ยุติการเรียนการสอน และให้บุคลากรเหล่านั้นไปศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ และมีวุฒิสูงขึ้นดังนั้นสภาสถาบันราชภัฏจึงมอบภาระงานมาให้อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันราชภัฏสวนดุสิตแทน จากนั้นสถาบันจึงได้สร้างห้องบันทึกเสียงขึ้นจากเดิมก็มีห้องเดียว แต่เดี๋ยวนี้ก็ต้องพัฒนาขึ้นเราจึงเพิ่มห้องบันทึกเสียงมาอีกห้องหนึ่ง”

(เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์, สัมภาษณ์ 30 มี.ค. 46)

ฝ่ายวิทยุกระจายเสียง สถาบันราชภัฏสวนดุสิตดำเนินการผลิตรายการภายใต้ชื่อรายการก้าวไกลไปกับราชภัฏ ซึ่งนำรายวิชาต่างๆ ที่สถาบันเปิดสอนในระดับการศึกษาทางไกลมาผลิตเป็นรายการวิทยุโดยมีขั้นตอนการดำเนินการผลิตรายการเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.3 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานด้านการผลิตรายการก้าวไกลไปกับราชภัฏ
ของ ฝ่ายวิทยุกระจายเสียง สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

ฝ่ายวิทยุกระจายเสียงมีขั้นตอนการดำเนินงานโดยเริ่มจากการขอข้อมูลรายวิชาที่จะเปิดสอนจากศูนย์การศึกษานอกสถาบัน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนการศึกษาทางไกล และนอกจากนี้ยังดำเนินการขอรายชื่อรายวิชาที่เปิดสอนในภาคการศึกษานั้นๆ

จากสำนักส่งเสริมวิชาการ และโปรแกรมวิชา เพื่อที่จะนำรายวิชาที่จะมีการการเรียนการสอนของ ศูนย์ทางไกลมาผลิตเป็นรายการวิทยุ

เมื่อได้รายชื่อวิชามาแล้วฝ่ายวิทยุกระจายเสียงก็จะดำเนินการติดต่อประสานงาน กับโปรแกรมวิชาต่างๆ เพื่อขอรายชื่อวิทยากร หรืออาจารย์ผู้สอนในรายวิชานั้นๆ แล้วดำเนินการ ขออนุมัติการปฏิบัติงานตามระเบียบของสถาบัน หลังจากนั้นจึงดำเนินการจัดทำตาราง ออกอากาศ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลการออกอากาศ และเมื่อสถาบันอนุมัติให้จัดทำรายการแล้ว จึงดำเนินการประสานงานกับอาจารย์ประจำวิชา วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องใน การผลิตรายการมาผลิตรายการวิทยุร่วมกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยุฯ จะต้องอธิบายรายละเอียด ต่างๆ ให้อาจารย์ที่เป็นวิทยากรทราบก่อนว่ารูปแบบรายการเป็นอย่างไร และอาจารย์จะต้อง เตรียมอะไรบ้าง จากนั้นจึงวางแผนร่วมกันโดยอาจารย์จะรับผิดชอบในเนื้อหาของรายการทั้งหมด โดยมีการนัดหมายเวลาเพื่อบันทึกเทปรายการ ณ ห้องบันทึกเสียงของฝ่ายวิทยุฯ ซึ่งการผลิต รายการจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยุกระจายเสียงทำหน้าที่ดำเนินรายการ อีกทั้งคอยช่วยเหลือในการ ประสานงาน และการผลิตรายการ โดยแต่ละวิชาที่นำเสนอในรายการจะทำการแบ่งเนื้อหาในการ ออกเป็น 8 ตอน โดยวิทยากรเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือ เรียน และนำไปออกอากาศหมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันไป เช่น วิชาการบริหารการตลาด วิทยากรคือ อ.สิรินาถ แพทย์งกุล มีการแบ่งเป็นตอนได้ดังนี้

ตอนที่ 1	ความหมายของการบริหารการตลาด
ตอนที่ 2	ความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และแนวคิดการตลาด
ตอนที่ 3	ตลาด
ตอนที่ 4	การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า
ตอนที่ 5	พฤติกรรมการณ์ของลูกค้า
ตอนที่ 6	การค้ำกันส่วนแบ่งของการตลาด
ตอนที่ 7	การกำหนดลักษณะเฉพาะและตำแหน่งทางการตลาด
ตอนที่ 8	สินค้ายี่ห้อ และบรรจุภัณฑ์การส่งเสริมการขาย

นอกจากวิชาซึ่งยกตัวอย่างข้างต้นแล้ว ยังมีรายวิชาอื่นๆ ที่เปิดสอน เช่น การบัญชี 2 วิทยาศาสตร์การกีฬา สุนทรียะทางนาฏศิลป์ การเขียนเพื่อการสื่อสาร ระบบข้อมูลเพื่อการบริหาร ภูมิศาสตร์ประเทศไทย การตลาดระหว่างประเทศ ฯลฯ ซึ่งในปี 2546 สถาบันราชภัฏได้ผลิตรายการในวิชาต่างๆ ไปแล้ว 82 รายวิชา โดยที่ในภาคการศึกษาใดหากมีการเรียนการสอนในรายวิชาเดิมที่เคยสอนไปก่อนหน้านี้ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ก็จะนำรายการที่เคยผลิตแล้วมาออกอากาศซ้ำอีกครั้ง

รูปแบบของรายการก้าวไกลไปกับราชภัฏเป็นรายการแบบบรรยาย และสัมภาษณ์ โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้จัดรายการทำหน้าที่สัมภาษณ์อาจารย์หรือวิทยากรที่มาให้ความรู้ ในบางวิชาไม่มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ในการสัมภาษณ์วิทยากรก็จะทำการบรรยายเอง ซึ่งรูปแบบการผลิตรายการเช่นนี้ไม่มีความน่าสนใจ

ในการผลิตรายการ ฝ่ายวิทยุฯ จะบันทึกเทปในรูปแบบเทปรีด หลังจากบันทึกเทปรายการแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบ และทำสำเนาเทปเป็นเทปตลับเพื่อเก็บไว้เป็นต้นฉบับ หลังจากนั้นจึงนำส่งออกอากาศที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา และหลังจากออกอากาศแล้วจะมีการประเมินผลการรับฟังเป็นระยะๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการผลิตรายการในวิชาอื่นๆ ต่อไป ซึ่งในเรื่องการดำเนินการจัดส่งเทปเพื่อออกอากาศนั้นจะมีเจ้าหน้าที่คอยดำเนินการจัดเทปออกอากาศทุกสัปดาห์ โดยยึดตารางออกอากาศที่ได้เผยแพร่ไปก่อนหน้านี้เป็นตัวกำหนดการส่งเทปในเรื่องนี้ นิตี อุดมศักดิ์สะนะเขต เจ้าหน้าที่เทคนิคท่านหนึ่งกล่าวว่า

“เราต้องส่งเทปทุกวันจันทร์ ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ที่กรมประชาสัมพันธ์ โดยเราจะอาศัยตารางออกอากาศที่เราทำไว้ในแต่ละเดือนเป็นตัวกำหนดว่าสัปดาห์นี้เราต้องส่งเทปวิชาอะไรบ้าง และถึงตอนที่เทปไหวแล้ว”

(นิตี อุดมศักดิ์สะนะเขต, สัมภาษณ์ 30 มี.ค. 46)

สำหรับการรับฟังรายการก้าวไกลไปกับราชภัฏนั้น เป็นการสอนเสริมสำหรับนักศึกษาทางไกล ซึ่งนักศึกษาจะได้รับหนังสือเรียน และเทปประกอบคำบรรยายในรายวิชานั้นๆ อยู่แล้ว ดังนั้นในการรับฟังรายการจึงไม่ต้องใช้คู่มือประกอบ

ในด้านงบประมาณของการผลิตรายการ ฝ่ายวิทยุฯ ได้รับงบประมาณจากสถาบันฯ ในการให้ค่าตอบแทนกับอาจารย์ที่ผลิตรายการ และจ้างบุคลากรเพื่อดำเนินการในส่วนนี้ดังที่ ผศ.เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ กล่าวไว้ว่า

“เรื่องของงบประมาณเราได้งบจากสถาบันในการจ้างบุคลากรตรงนี้ และค่าดำเนินการของอาจารย์ที่มาทำรายการเราก็เบิกให้อาจารย์เป็นรายชั่วโมงที่มาผลิต โดยจะคิดค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผล เพราะอาจารย์ที่มาผลิตต้องมีการเตรียมตัวมาก่อนถึงจะทำได้”

(เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์, สัมภาษณ์ 30 มี.ค. 46)

ในส่วนของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายแต่เดิมคือเฉพาะนักศึกษาทางไกลของสถาบันฯ แต่ในปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้ตอบสนองความต้องการมากขึ้น จึงขยายผลเป็นนักศึกษาสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ และประชาชนทั่วไป โดยฝ่ายวิทยุจะทำการแจกตารางออกอากาศไปยังสถาบันราชภัฏทุกแห่งทั่วประเทศทุก ๆ ต้นเดือนเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ และหากมีอะไรเปลี่ยนแปลงจะสามารถแทรกรายการอื่นได้ง่าย

ในด้านการประเมินผลรายการนั้นฝ่ายวิทยุ ได้มีการประเมินผลโดยการทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสื่อการสอนทางไกลประเภทรายการวิทยุกระจายเสียงของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต” ซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งพบว่าปัญหาและ อุปสรรค คือ คลื่นความถี่ที่ออกอากาศหายาก คลื่นไม่ชัดเจน มีคลื่นรบกวน ช่วงเวลาที่ออกอากาศอยู่ในเวลาทำงาน หรืออยู่ในระหว่างเดินทางกลับที่พัก กลุ่มเป้าหมายเสนอแนะให้สถาบันเปลี่ยนคลื่นความถี่ และปรับเวลาให้สามารถรับฟังรายการได้สะดวกขึ้น

3. รายการการศึกษาของ มสธ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หรือ มสธ. เป็นรายการเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยเปิดมีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตรายการวิทยุเพื่อสนองตอบความต้องการ รายการในระดับอุดมศึกษา ซึ่ง มสธ. ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรเวลามากที่สุดของสถานีฯ ออกอากาศคิดเป็น 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การผลิตรายการของมสธ. จะนำรายวิชาต่าง ๆ มาผลิตเป็นรายการวิทยุแล้วตัดสัญญาณออกอากาศได้ที่มหาวิทยาลัยเอง ซึ่งตั้งอยู่ที่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ซึ่ง มสธ. มีหน่วยงานที่รับผิดชอบผลิตรายการคือ สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยสำนักเทคโนโลยี นอกจากจะทำหน้าที่ผลิตรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษาแล้วยังดำเนินการผลิตสื่อเสริมอื่น ๆ อีก ดังที่ กตมาลี กิตติเวช หัวหน้าหน่วยวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา กล่าวไว้ว่า

“ในส่วนของสำนักเทคโนโลยีฯ ก็จะมีหน้าที่ผลิตสื่อวิทยุของมหาวิทยาลัยสุโขทัย และนอกจากผลิตสื่อประกอบชุดวิชาแล้ว ก็ยังมีรายการวิทยุ เพื่อแนะแนวการศึกษา บริการ สังคม และงานที่จะต้องให้ความอนุเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นภายนอกหรือภายใน”

(กตมาลี กิตติเวช, สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 46)

สำหรับรายการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชนั้นมีการผลิตรายการตามชุด วิชาที่มีการเรียนการสอน เช่น ชุดวิชา สถิติ วิจัย และการประเมินผลการศึกษา ชุดวิชาระบบ สนับสนุนการตัดสินใจทางธุรกิจ ชุดวิชาการสาธารณสุข 1 ชุดวิชาการใช้ภาษาไทย เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว มสธ.ยังได้ผลิตรายการแนะแนวการศึกษา รายการเวลามสธ. และรายการอื่นเพื่อ เป็นการบริการด้านการศึกษแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไปอีกด้วย

ด้านบุคลากรในการผลิตรายการวิทยุประกอบชุดวิชานั้น พบว่า มสธ. ได้ให้ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการศึกษานั้นๆ มาผลิตรายการร่วมกับผู้ที่มีความรู้เรื่องสื่อ มาช่วยกันผลิต รายการ ซึ่ง กตมาลี กิตติเวช หัวหน้าหน่วยวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ขั้นตอนในการผลิตรายการวิทยุประกอบชุดวิชา ก็คือ เราจะมีกรรมการประจำ กลุ่มผลิตชุดวิชา ซึ่งจะมีบุคลากรหลักก็คือ อาจารย์จากสาขา และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ที่ มีส่วนในการเขียนหน่วย เขียนเอกสารการสอน แล้วคุณวุฒิจากสำนักเทคโนโลยีฯ ก็คืออาจารย์ ประจำสำนัก จะเข้าไปเป็นตัวแทนในฐานะผู้ออกแบบสื่อ หนึ่งท่านต่อหนึ่งชุดวิชา”

(กตมาลี กิตติเวช, สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 46)

ส่วนการผลิตรายการใช้วิธีการทั้งรายการสดและบันทึกเทป ซึ่งแต่เดิมนั้น มสธ. ต้องส่งเทปไปยังกรมประชาสัมพันธ์ แต่ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีการพัฒนา ห้องบันทึกเสียง และอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีความทันสมัย ดังนั้นจึงทำบันทึกการลง สื่อคอมพิวเตอร์และเมื่อถึงเวลาออกอากาศก็สามารถที่จะถ่ายทอดเสียงได้เลย

สำหรับรูปแบบรายการของ มสธ. ได้มีการพยายามที่จะผลิตรายการออกมาให้ หลากหลายรูปแบบ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นบรรยาย สนทนา แล้วก็สัมภาษณ์ ส่วนรูปแบบละคร ก็มีบ้างไม่มากนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของรายการ โดยการผลิตรายการนั้นต้องทำการ ประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนประจำวิชา เพื่อร่วมกันวางแนวทางการจัดทำรายการ

ในด้านการประเมินผล มีการประเมินผลแบบไม่เป็นทางการจากการตอบรับของผู้ฟังในรูปแบบจดหมาย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ฟังรายการวิทยุของ มสธ. จะเป็นนักศึกษา แต่เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงนี้เป็นเพียงสื่อเสริมจึงมีผลตอบรับไม่มากนัก ดังที่ รศ.ธนิต ภูศิริผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีการศึกษา กล่าวว่า

“จากการที่ได้สำรวจ มีการเขียนจดหมายเข้ามาบอกว่ารับฟังไม่ค่อยได้ อย่างไม่ความถี่ 1467 แทบจะฟังไม่ได้เลยเพราะเป็น เอเอ็ม ในกรุงเทพฯถ้าไม่ใช่เอฟเอ็มค่อนข้างจะฟังยาก ความถี่นี้นักศึกษาเขาเขียนเข้ามาเยอะ แต่เราก็ไม่รู้จะทำได้”

(รศ.ธนิต ภูศิริ,สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 46)

นอกจากการประเมินผลด้านการรับฟังรายการจากกลุ่มผู้ฟังแล้ว ทาง มสธ. ได้พยายามมีการประเมินทางด้านคุณภาพรายการ โดยตรวจสอบ 2 ด้าน คือด้านรายการ กับด้านเทคนิค ซึ่งด้านเนื้อหารายการจะมีผู้รับผิดชอบเนื้อหาเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนรายการชุดวิชาอาจารย์จะเป็นผู้ตรวจสอบ และก่อนที่จะทำการผลิตมีการปรึกษากับอาจารย์ผู้รับผิดชอบในเรื่องของคุณภาพด้านเทคนิค และเนื้อหา ซึ่ง รศ.ธนิต ภูศิริ ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีการศึกษา กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“รายการส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัย มีการตรวจสอบอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านรายการ กับด้านเทคนิค ด้านเนื้อหาทางรายการก็มีผู้รับผิดชอบด้านเนื้อหา ถ้าเป็นรายการชุดวิชาก็จะมีอาจารย์คอยตรวจสอบ ก่อนที่จะทำก็จะไปปรึกษากับอาจารย์ผู้รับผิดชอบว่าทำอย่างนี้ได้ไหม ทางด้านเทคนิค ก็เป็นเรื่องของเสียงชัดเจนไหม คุณภาพของเสียง”

(รศ.ธนิต ภูศิริ,สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 46)

รายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน

รายการเพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นรายการที่มุ่งให้การศึกษาสำหรับประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนภาคปกติ โดยเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ซึ่งมีเวลาในการออกอากาศทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์

1.รายการวิทยุนอกโรงเรียน

รายการวิทยุนอกโรงเรียน ผลิตรายการโดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นรายการการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตรายการเพื่อให้ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ให้มีความรู้ความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยนำเสนอเนื้อหารายวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ออกอากาศทุกวันเวลา 19.40 น. - 20.00 น. และเวลา 20.30 – 21.10 น. และวันเสาร์ – อาทิตย์ 06.00 – 07.00 น. รวมคิดเป็น 9 ชม. ต่อสัปดาห์เป็นหลักสูตรซึ่งออกโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน และมีรายการทางวิชาชีพ แล้วก็สายสามัญ ทั้งระดับประถมและมัธยม เช่น สังคมศึกษา รายการวิทยาศาสตร์ 1 รายการภาษาไทย 1 วิชาภาษาไทย (วิชาเลือก) รายการ สอนเสริม ภาษาไทย เป็นต้น

สำหรับรูปแบบการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการบรรยาย สนทนา พุดคุยถาม – ตอบ สัมภาษณ์ และมีละครบ้างตามเนื้อหาของรายการ ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดให้เนื้อหา มีการเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

สำหรับกลุ่มเป้าหมายของรายการวิทยุนอกโรงเรียน คือ นักศึกษาที่เรียนหลักสูตรนอกโรงเรียน และประชาชนทั่วไป ดังนั้นการผลิตรายการวิทยุนอกโรงเรียนจึงต้องทำการผลิตเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนด้วย ดังที่ บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร หัวหน้างานวิทยุโรงเรียน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่กล่าวว่า

“การผลิตรายการนอกโรงเรียน ก็แตกต่างกับในโรงเรียนคือเนื่องจากว่ากลุ่มผู้ฟัง เช่น คนที่เด็กโตบางส่วนแล้วประกอบอาชีพ และต้องการจะเลื่อนและปรับวุฒิการศึกษาขึ้นมาหรือว่าต้องการบทเรียนเพื่อไปเสริมอาชีพที่เค้าทำอยู่ การทำบทเรียนส่วนใหญ่เราจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือว่าผู้มีประสบการณ์ในวิชานั้นๆ มาพูดให้นักเรียนฟังแต่ก็จะมีคณะกรรมการเหมือนกัน การศึกษานอกโรงเรียนก็จะมีกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหลัก”

(บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร, สัมภาษณ์ 3 ก.พ. 46)

รายการเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย

รายการประเภทการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นรายการที่มุ่งให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ในด้านการเมืองการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจ การเกษตร การอนามัย การเป็นพลเมืองดี ประชากรศึกษา การวางแผนครอบครัว ซึ่งได้แก่ รายการข่าว รายการข่าวทั่วไป/3 นาทีที่มีสาระ รายการนายกคุยกับประชาชน

รายการการเมืองเรื่องไม่ยาก รายการเส้นทางทำกิน รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร รายการโลกกว้างทางการศึกษา รายการสืบนาที่มีสุข รายการชีวานานาสัตว์ รายการการสอนภาษาฝรั่งเศส รายการรอบรู้ดนตรีไทย รายการอยู่อย่างไทย รายการรอบรู้ทั่วไทย การเพื่อนทานวันเสาร์ รายการพบกันวันเสาร์ รายการเช้าวันใหม่ รายการลูกทุ่งย่ารุ่ง รายการอาชีพสัมพันธ์ รายการเสียงจากกรมสามัญ ซึ่งมีเวลาในการออกอากาศทุกรายการรวมทั้งสิ้น 53 ชั่วโมง 25 นาที

1. รายการข่าว

รายการถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ออกอากาศทุกวัน 4 ช่วงเวลา คือ เวลา 07.00 – 08.00 น. , 12.30 – 13.30 น. (วันอาทิตย์ออกอากาศตั้งแต่ เวลา 12.00 – 13.00 น.), 19.00 – 19.30 น. และ 20.00- 20.30 น. รวม 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งจากนโยบายของการจัดตั้งสถานีนี้ขึ้นถือว่ารายการข่าวเป็นรายการเพื่อการศึกษาอย่างหนึ่งกลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนทั่วไป

2. รายการข่าวทั่วไป/ รายการ 3 นาทีมีสาระ

เป็นรายการที่ผลิตโดยฝ่ายผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยออกอากาศวันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 09.30 – 09.05 น. รวมเป็น 25 นาทีต่อสัปดาห์ ในรูปแบบเทปรายการ เนื้อหารายการเป็นรายการนำเสนอข่าวสั้น และสาระละครกลุ่มเป้าหมายของรายการ คือ ประชาชนทั่วไป

3. รายการนายกคุยกับประชาชน

เป็นรายการที่กรมประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดสดทุกเครือข่าย ในทุกวันเสาร์เวลา 8.00 – 9.00 น. รวมเป็น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งรายการ “นายกคุยกับประชาชน” เป็นรายการพูดคุยโดยมี ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งจะเป็นการแจ้งข่าวสาร ความคืบหน้าของภาระงานต่างๆ ของรัฐบาลที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการให้นโยบาย และแนวคิดต่างๆของนายกรัฐมนตรี

4. รายการการเมืองเรื่องไม่ยาก

ผลิตรายการโดย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาออกอากาศวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 10.30 – 11.00 น. รวมเป็น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นรายการสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมือง

ซึ่งนำเสนอในรูปแบบเทปรายการ โดยเป็นรายการบรรยาย พุดคุย มีกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนทั่วไป

5. รายการเส้นทางทำกิน

ผลิตรายการโดย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในรูปแบบ เทปรายการ ออกอากาศทุกวัน เวลา 05.30 – 06.00 น. รวมเป็น 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อสัปดาห์ โดยเป็นรายการสาระความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการบรรยาย พุดคุย และ สัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนทั่วไป

6. รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร

รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร รับผิดชอบผลิตรายการโดยกองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ออกอากาศทุกวันเวลา 05.00 – 05.30 น. รวมเป็น 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อ สัปดาห์ โดยมี ผู้จัดรายการคือ สมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายวิทยุการเกษตร กอง เกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ในวันอาทิตย์ ผู้จัดรายการคือ ธัญสินี เมฆอรุณทัย รายการนั้นนอกจากจะออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษาแล้ว ยังออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาในระบบ เอ.เอ็ม. ความถี่ 1,356 กิโล เฮิร์ตซ์ อีกด้วย โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือเกษตรกรทั่วประเทศ ดังที่ สมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายผลิ ตายการ ฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กล่าวไว้ว่า

“รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรเราเริ่มตั้งแต่ยุคแรกๆ ประมาณ 20 กว่าปีที่แล้วจาก การก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษาของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเขาก็มี นโยบายมีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้การศึกษากับประชาชนทั่วประเทศ รวมทั้งเกษตรกรด้วย หนึ่งใน กลุ่มตรงนั้นก็มีเกษตรกร คำก็เลยจัดแบ่งจัดสรรเวลามาให้กับทางกระทรวงเกษตร 2 ช่วง คือ ช่วง เช้า กับ ช่วงเย็น ช่วงเช้า ตี 5 – ตี 5 ครึ่ง และช่วงเย็น 17.00 คือ 5 โมงครึ่ง- 6 โมงเย็น เป็น 2 ช่วง ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสำหรับกลุ่มเกษตรกรที่จะรับฟัง”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

เริ่มแรกนั้นรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร เป็นรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อออกอากาศทาง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ภายหลังจึงได้มีการนำมาออกอากาศทาง สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาด้วย และในปี พ.ศ. 2528 ได้มีการผนวกรวมรายการ

โรงเรียนเกษตรทางอากาศเข้าไว้ในรายการ โดยในรอบ 1 ปี จึงมีการดำเนินรายการ 2 รูปแบบ คือ คุยเฟื่องเรื่องเกษตรรายการปกติ และคุยเฟื่องเรื่องเกษตรช่วงโรงเรียนเกษตรทางอากาศ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีการนำเสนอและเนื้อหารายการ ดังนี้

6.1 รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรูปแบบปกติ กล่าวคือ ใน 1 ปี รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรจะจัดรายการในรูปแบบปกติประมาณ 9 เดือน รูปแบบปกติหมายถึงการจัดรายการที่ในบางตอนจะนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเกษตรประเด็นเดียวตั้งแต่ต้นจนจบ บางตอนก็จะนำเสนอหลายเรื่อง หลายประเด็น ประกอบเข้าด้วยกัน แล้วแต่เนื้อหาข้อมูล

โดยวัตถุประสงค์ของรายการคือ เพื่อให้ความรู้กับเกษตรกร ดังนั้นเนื้อหาจึงครอบคลุมความรู้ ข้อมูล และข่าวสารด้านการเกษตรในทุกด้าน ตามที่ผู้ดำเนินรายการเห็นว่ามีความสอดคล้องกับสถานการณ์การเกษตรที่เกิดขึ้น โดยแต่ละประเด็นที่นำเสนอจะจบภายในตอน ซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่นำเสนอในรายการมาจากหลายแหล่งด้วยกัน เช่น นโยบายของรัฐบาล เอกสารวิชาการ ศูนย์ปฏิบัติการชาวเกษตร วารสารหรือนิตยสารทางการเกษตร และนักวิชาการเกษตร เป็นต้น โดยเนื้อหาของรายการได้ให้ความสำคัญในด้านการผลิต ทั้งการเพาะปลูก ดูแลพืชและสัตว์ แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ตามแนวนโยบายปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

และในขณะเดียวกันผู้ผลิตรายการก็ให้ความสำคัญกับผู้ฟัง โดยนำข่าวสารรอบตัวที่เห็นว่าสำคัญ เป็นประโยชน์ และตรงกับความต้องการของผู้ฟังมานำเสนอทำให้รายการมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ดังที่ สมชาย ภูแก้ว นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว ผู้ผลิตรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร กล่าวว่า

“ช่วงนี้เน้นหนักเรื่องอะไรนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย เราก็จะเอาข่าวเขามาออก เรื่องกำหนดพื้นที่เกษตร เศรษฐกิจ อะไรต่าง ๆ อันนั้นเป็นนโยบายเป็นส่วนหนึ่งของรายการเราเท่านั้น แต่ว่าส่วนใหญ่ของรายการเราดูความต้องการของชาวบ้าน เราดูจากฤดูกาล เราดูจากข่าวฮอตช่วงไหน ๆ ตรงนั้นมากกว่านะครับ นโยบายนี้เป็นส่วนรอง เมื่อนโยบายไม่มีส่วนกระทบทำให้รายการนี้คนเบื่อฟังไม่ใช่ มันอยู่ที่การนำเสนอของเรา ข่าวแทนที่เราจะมาอ่านข่าวนโยบายให้เขาฟัง เราก็มาเล่าให้ฟังว่ากรมส่งเสริมการเกษตรเขาทำอย่างนี้นะ เขาต้องการอย่างนี้นะ เราก็พูดนิดเดียวในรายการ คนก็จะไม่รู้สักอะไร แต่เราก็ใช้ช่วงนั้นแหละเผยแพร่ ข่าวสารของเราออกไป”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 12 มี.ค. 46)

สำหรับแหล่งข้อมูลในการจัดทำรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรูปแบบปกติจะมาจากการให้นักข่าวไปหาข้อมูล ข่าวสารต่างๆ หรือ จากทางอินเทอร์เน็ต ข้อมูลจากหน่วยงานภายใน และภายนอก ซึ่งสมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กล่าวไว้ว่า

“ส่วนหนึ่งเราได้รับจากข่าวในกรมของเราเอง เรามีนักข่าว ผมไม่ได้ทำคนเดียว เรามีนักข่าวของเราที่อยู่ประจำสถานีฯ มีงานมีการมีบรรณคดีที่ไหนก็จะส่งนักข่าวไปหาข้อมูล และ ก็ทำข่าว นี่ก็ส่วนที่สอง ส่วนที่สามเราได้ทางเน็ตบ้าง ทางส่งมาเป็นซีดีบ้างจากหน่วยงานภายในของเราเองเยอะหน่อย จากหน่วยงานภายนอกก็มี หน่วยงานภายนอก หมายถึง กระทรวงต่างๆ กรมต่างๆ ที่อยู่ภายนอกกระทรวงเกษตร คำก็ส่งมาให้เราตรงนี้เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีครับ แล้วอีกอย่างหนึ่งเรามีนักวิชาการเกษตรเยอะมากในกรมส่งเสริม และ ก็กรมใกล้เคียง”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

6.2 รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรูปแบบโรงเรียนเกษตรทางอากาศ ใน 1 ปี จะเป็นรูปแบบนี้ 3 เดือน คือ ช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม ออกอากาศวันจันทร์ – วันเสาร์ ที่สมชาย ภูแก้ว รับผิดชอบจัดรายการ ส่วนในวันอาทิตย์ ผู้จัดรายการคือ ธัญสินี เมฆอรุณทัพนันนั้นยังคงนำเสนอในรูปแบบของคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรายการปกติ

ในการจัดทำโรงเรียนเกษตรทางอากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นการนำเอาสื่อวิทยุกระจายเสียงมาใช้ร่วมกับเอกสารคู่มือประกอบการเรียน ทำให้เกิดลักษณะของการใช้สื่อแบบผสมผสาน ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้นกว่าการฟังวิทยุเพียงอย่างเดียว

โรงเรียนเกษตรทางอากาศนั้น นอกจากการเผยแพร่ทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรแล้ว ยังมีการเปิดรับสมัครนักเรียนในโครงการ โดยให้ผู้สนใจเขียนจดหมายเข้ามาสมัครเรียนตามวันและเวลาที่กำหนดตามประกาศ ซึ่งแต่ละครั้งจะมีการรับสมัครในจำนวนจำกัด โดยผู้สมัครไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น หลังจากรับสมัครแล้วฝ่ายวิทยุการเกษตรจะจัดส่งเอกสารคู่มือการเรียนตามหลักสูตรกำหนดไว้ให้ผู้เรียนฟรีทางไปรษณีย์ นอกจากนี้ยังได้มีการขยายผลการดำเนินงานไปยังผู้ฟังเฉพาะกลุ่มอีกด้วย ใช้ชื่อโครงการว่าโรงเรียนเกษตรทางอากาศประจำหมู่บ้าน ซึ่งเผยแพร่เนื้อหาด้านการเกษตรในหลักสูตรเดียวกันกับที่ออกอากาศในรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรช่วงโรงเรียนเกษตรทางอากาศ หากแต่กลุ่มผู้ฟังนั้นต้องมีการรวมกลุ่มกันตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปภายในหมู่บ้านเดียวกัน และสมัครเข้าร่วมโครงการโดย

สมาชิกจะต้องลงลายมือชื่อสมัครเรียนด้วยตนเอง เมื่อฝ่ายวิทยุการเกษตรพิจารณาคัดเลือกแล้วก็จะจัดส่งเทปบันทึกเสียงที่มีเนื้อหาตามหลักสูตร เพื่อให้ทางตัวแทนกลุ่มนำไปเปิดเผยแพร่ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านต่อไป โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ เช่นกัน หลังจากจบหลักสูตรตามระยะเวลาที่กำหนดแล้วก็จะมีการประเมินผลด้วยการตอบแบบทดสอบ และมอบประกาศนียบัตรให้กับเกษตรกรที่ผ่านการประเมินผล สำหรับระยะเวลาในการร่วมโครงการ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจะรับสมัครในปีต่อไปก็ให้สมัครเข้าร่วมโครงการได้เป็นรายปี โดยสมชาย ภูแก้ว ผู้จัดรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรและในฐานะอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนเกษตรประจำหมู่บ้าน ได้อธิบายถึงการดำเนินงานว่า

“อย่างน้อยกลุ่มที่จะเรียนต้องมี 20 คน โดยความสมัครใจที่จะเน้นตรงนี้มากกว่า ต้องโดยความสมัครใจของชาวบ้าน ตรงนี้เรามีการไปนิเทศก์ ไปตาม มีการไปตามงานตลอดเวลา มีการไปแจกประกาศนียบัตร ไปพบปะพูดคุยมีการจัดสัมมนาของกลุ่มด้วยที่เกิดเป็นกลุ่มขึ้นมามันเกิดมาได้เพราะว่านอกจากเรามีเอกสารให้เขาแล้วนะครับ สำหรับนักเรียนทุกคนคนที่เรียนเนี่ยมีคู่มือการเรียนมีการทดสอบอะไรต่างๆ เหมือนกับการเรียนระบบนอกโรงเรียนทั่วไป ที่เรียนเป็นกลุ่มเรามีเทปให้ชุดหนึ่ง เทปจากการที่เราออกอากาศไปทั้งหมดในโครงการที่เราออกอากาศประมาณ 2 เดือน....

.....การกำหนดหลักสูตรเราทำนะครับ การเรียนเป็นเวลาก็กำหนดอยู่ในตัวอยู่แล้ว ว่าต้องเปิดวิทยุมาตี 5 ถึง ตี 5 ครึ่งเพื่อที่จะฟังรายการนี้ การสอบก็ต้องสอบถึงเวลาสอบต้องสอบเหมือนกันเมื่อเรียนไปครบ 50 -60 วัน แล้วแต่กำหนดเป็นหลักสูตรไปคุณต้องสอบเรามีข้อสอบส่งไปให้เกษตรกรทำกลับมา ส่งข้อสอบกลับมามีการตรวจข้อสอบมีการให้คะแนนผ่าน 50% จึงจะได้ประกาศนียบัตร”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

เนื้อหาด้านการเกษตรที่เผยแพร่ตามหลักสูตรของโรงเรียนเกษตรทางอากาศ จะมีการกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยมีการเปลี่ยนหลักสูตรและเนื้อหาไปในแต่ละปี ซึ่งฝ่ายวิทยุการเกษตรจะเป็นผู้กำหนดหลักสูตรและเนื้อหาเองทั้งหมดโดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ประเด็น คือ 1. นโยบายที่หน่วยงานให้ความสำคัญ และ 2. ความสนใจของเกษตรกรและผู้ฟังรายการ

สำหรับแหล่งข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรเนื้อหาวิทยุในโรงเรียนเกษตรทางอากาศนั้น มาจากศูนย์ข้อมูล หรือศูนย์ปฏิบัติการข่าวซึ่งจะได้รับข้อมูลจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ เอกสารทางวิชาการ ตำราความรู้ต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการขอคำแนะนำจากนักวิชาการเกษตรที่มีความรู้ในเรื่องที่น่าเสนอ รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่

7. รายการคุยกันฉันท์เกษตรกร

รายการคุยกันฉันท์เกษตรกร เกษตร รับผิดชอบผลิตรายการโดยกองเกษตร สัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ออกอากาศทุกวันเวลา 17.30 – 18.00 รวมเป็น 3 ชั่วโมง 30 นาที ต่อสัปดาห์ซึ่งจะจัดสรรเวลาการออกอากาศให้กับกรมต่างๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมชลประทาน เป็นต้น ดังที่ สมชาย ภูแก้ว ได้กล่าวถึง เรื่องนี้ว่า

“ช่วงเย็นก็ทางกรมส่งเสริมการเกษตรก็เป็นผู้จัดสรรเวลาอีกเหมือนกันว่าจัดสรร ให้กับกรมต่างๆ สังกัดในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วันละ 1 หน่วยงาน คือ ครึ่งชั่วโมง จัดสรร เวลาให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อที่จะทำรายการ ออกอากาศในช่วงเย็น ใช้ชื่อรายการว่า คุยกันฉันท์เกษตรกร”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

สำหรับเนื้อหาของรายการจะเป็นการให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ทางด้านการเกษตร โดยเนื้อหาของแต่ละตอนนั้นกรมต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในการผลิตรายการจะเป็นผู้กำหนดโดย สอดคล้องกับความรู้ความเชี่ยวชาญ และนโยบายของกระทรวงในขณะนั้น เช่น กรมประมง ก็ จะ นำเสนอเนื้อหาด้านการประมง กรมปศุสัตว์ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ การเลี้ยง การบำรุงรักษา สัตว์ กรมป่าไม้ นำเสนอเรื่องราวของป่าไม้ การป้องกันไฟป่า การปลูกป่า การบำรุงรักษาป่า และ ต้นน้ำ เป็นต้น

ด้านรูปแบบของรายการเป็นรายการพูดคุย โดยการนำบทความมานำเสนอใน รายการซึ่งจะสลับสับเปลี่ยนแล้วจะมีผู้จัดพูดคุยเพียงคนเดียวตลอดรายการ โดยในแต่ละกรมหรือ หน่วยงานจะมีผู้ดำเนินรายการประจำเป็นผู้รับผิดชอบผลิตรายการ

“ คุยกันฉันท์เกษตรกรเราจัดสรรเวลาให้หน่วยงานต่างๆ เขามาทำรายการเอง เขาก็จะมีนักวิชาการเผยแพร่ของเขา มา ก็สลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมา มาบันทึกเสียงกันที่ห้องนี้ที่ ฝ่ายวิทยุการเกษตร โดยการดูแลก็ดูเขาห่างๆ ไม่ไปดูเรื่องภายในของเขา เราอาจจะจัดผังให้เขา จัดเวลาให้เขาอาจจะแนะนำเขาบ้างสำหรับบางที่มีมือใหม่เข้ามา ซึ่งบางคนไม่ได้เรียนมาทางด้านนี้

โดยตรง เราก็ต้องคอยแนะนำ คอยอะไรกับเขาบ้าง คอยดูเขาห่างๆ อยู่นะครับ ก็อิสระในการทำรายการ ปล่อยให้มันเป็นของเขา”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

แหล่งข้อมูลของรายการคุยกันจันทร์เกษตรกร มาจาก เอกสารบทความทางวิชาการ เอกสารบทความเผยแพร่ต่างๆ หนังสือ ตำรา เอกสารเผยแพร่ รวมทั้งมากจากกรรที่นักวิชาการมาให้ความรู้เอง

สำหรับในด้านการผลิตรายการของทั้งสองรายการดังกล่าวข้างต้นนั้นต้องมาผลิตรายการที่ฝ่ายวิทยุการเกษตร และส่งเทปให้กับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ ดังที่ สมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กล่าวไว้ว่า

“การผลิตก็คือ เราต้องมาบันทึกเสียงที่ห้องบันทึกเสียงของฝ่ายวิทยุการเกษตร ได้เทปแล้ว เราก็จะส่งเทปไปให้สถานีแม่ข่าย คือ แห่งประเทศไทย ซอยอารีย์ นั่นคือวิธีการทำงานของเรา”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

ด้านงบประมาณในการผลิตรายการวิทยุ จะได้รับงบประมาณของฝ่ายวิทยุการเกษตร เพื่อผลิตรายการเพราะฝ่ายวิทยุการเกษตรได้ดำเนินการผลิตรายการวิทยุเพื่อการเกษตรอยู่แล้วโดยออกออกอากาศทั้งคลื่นของเกษตรเอง และคลื่นอื่นๆ ดังนั้นจึงสามารถจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดได้ ดังที่ สมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กล่าวไว้ว่า

“เราอาศัยงบประมาณจากงบประมาณของฝ่ายวิทยุการเกษตร ซึ่งมีรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุเพื่อการเกษตรทั้งหมด ช่วงนี้มีมันมี 9 รายการ ออกรายการเกษตร จัดทำโดยนักวิชาการของเรา 9 รายการ วันละ 9 ครั้ง เผยแพร่วัน 9 ครั้ง ก็จะได้งบประมาณส่วนนั้นละครับมาจุนเจือ จริง ๆ มันไม่ใช่งบประมาณเพื่อคุยเพื่อเรื่องเกษตรไปออกวิทยุประเทศไทยโดยเฉพาะเจาะจงตรงนั้นไม่มีเราใช้ตรงนี้และอีกส่วนหนึ่งก็คืองบประมาณในเรื่องของเอกสารคือสิ่งพิมพ์ที่มันเป็นงบประมาณของกองเกษตรสัมพันธ์ที่เขาพิมพ์เอกสารสำหรับแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรอยู่แล้ว”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

การผลิตสื่อสำหรับออกอากาศของวิทยุการเกษตร ใช้วิธีการส่งเทปล่วงหน้า 1 วัน แต่สำหรับวันหยุดต้องส่งล่วงหน้าเพื่อออกอากาศหลายวันดังที่ผู้จัดกล่าวว่า

“โดยปกติเราจะส่งทุกวันวันละครั้งทั้ง 2 รายการ เราจะทำผลิตเทปล่วงหน้า 1 วัน จะส่งวันนี้ พรุ่งนี้ออกอากาศ จะเป็นอย่างนั้นนะโดยปกติ ก็มีบ้างถ้าเป็นวันศุกร์ติดเสาร์อาทิตย์ ก็ต้องส่งหลายๆ ม้วน ก็อาจจะไม่ใช่วันต่อวัน หรือมีต้องไปราชการต่างจังหวัดต้องส่งล่วงหน้าหลายวันหน่อย”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 11 มี.ค. 46)

8. รายการโลกกว้างทางการศึกษา

ผลิตรายการโดย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จ.ราชบุรี ออกอากาศวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 11.00 – 12.00 น. รวมเป็น 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นรายการสาระความรู้เกี่ยวกับการศึกษา โดยเป็นการแนะนำแนวการศึกษา ซึ่งนำเสนอในรูปแบบเทปรายการ โดยเป็นรายการบรรยาย พูดคุย มีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

9. รายการสืบนาที่มีสุข

รายการสืบนาที่มีสุข รับผิดชอบผลิตรายการโดยกองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ออกอากาศทุกวันเวลา 19.30 – 19.40 น. วันละ 10 นาที รวมเป็น 1 ชั่วโมง 10 นาทีต่อสัปดาห์ รายการนี้บันทึกเสียง ณ ห้องบันทึกเสียง ของกระทรวงสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ผู้รับผิดชอบผลิตรายการคือ ศุภกนิจ วิษณุพงษ์พร รายการ 10 นาทีมีสุข เป็นรายการที่ให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชนทั่วไป ในลักษณะพูดคุยและถาม-ตอบ โดยแต่ละเรื่องที่น่าสนใจใน 1 สัปดาห์จะถูกแบ่งเป็นเรื่องละ 6 ตอน ๆ ละ 10 นาที ต่อ 1 วันซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่นำเสนอและเผยแพร่ในรายการนั้น ได้มาจากวิทยากรที่ทางรายการได้เชิญมาร่วม รายการ โดยแต่ละครั้งจะเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมผลิตรายการในลักษณะการสนทนา ดังที่ ศุภกนิจ วิษณุพงษ์พร ผู้จัดรายการกล่าวว่า

“เราจะประสานไปยังวิทยากรผู้เชี่ยวชาญระดับต้นนะคะ ว่าผู้ใดจะมาเป็นวิทยากรให้เรา โดยเราจะต้องดูเนื้อหาจากนโยบายว่าในช่วงนั้นนโยบายของทางกระทรวงเขาเล่นเรื่องอะไร หรือมีการรณรงค์เรื่องอะไรตามสถานการณ์ อาทิเช่น สถานการณ์ของโรคไข้เลือดออก

กำลังระบอบอย่างนี้เราก็เชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางใช้เลือดออกมาพูดคุย นั่นคือขั้นตอนในการประสาน”

(ศุภกนิจ วิชาญพงษ์พร,สัมภาษณ์ 4 ก.พ. 46)

เช่นเดียวกับที่ ลัดดา ปิยะเศรษฐ์ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงกองดุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่าการผลิตรายการนั้นต้องมีการประสานงานกับทุกหน่วยงาน ซึ่งอาจจะเป็นภายใน ภายนอกหน่วยงาน รวมทั้งนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพมาร่วมกันผลิต

“เราจะประสานความร่วมมือ ของทุกหน่วยงานทุกกรมกอง ของกระทรวงสาธารณสุขทั้งในและนอกกระทรวงซึ่งอาจจะมีหน่วยงานภายนอกบ้างซึ่งอาจจะเป็นโรงพยาบาล หรือว่าแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ หรือพวักนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพ มาร่วมกันสร้างสรรค์รายการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนคนไทย”

(ลัดดา ปิยะเศรษฐ์,สัมภาษณ์ 4 ก.พ. 46)

จากการวิเคราะห์ขั้นตอนการประสานงานการผลิตรายการสื่อบนที่มีสุข ของกองดุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุขสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.4 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานด้านการผลิตรายการสืบนานที่มีสุขของ
 กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข

ในด้านการผลิตรายการของกองสุศึกษา จะทำการผลิตรายการตามนโยบาย
 หรือสถานการณ์ขณะนั้น โดยผู้จัดกล่าวว่า

“ทางกระทรวงเราเล่นเรื่องอะไรกันอยู่มีการรณรงค์เรื่องอะไร และดูว่า
 สถานการณ์ของโรค หรือสถานการณ์ของเรื่องราวที่เกิดขึ้น อย่างเมื่อไม่นานมานี้อย่างพรบ.ที่ออก
 ใหม่ เราก็จะเอาเรื่องพรบ.มาพูดคุยนะคะ”

(ศุภคินิจ วิษณุพงษ์พร, สัมภาษณ์ 4 ก.พ. 46)

รูปแบบของรายการสืบนานที่มีสุขมีการนำเสนอเป็นตอน โดยในแต่ละเรื่องจะมี
 ทั้งหมด 6 ตอน ซึ่งเมื่อเชิญวิทยากรมาแล้วจะดำเนินการผลิตในครั้งเดียว 6 ตอน ดังนั้นการผลิต
 จึงทำในรูปแบบเทปรายการ และดำเนินการส่งเทปไปออกอากาศที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง
 ประเทศไทยเพื่อการศึกษาต่อไป เช่น เรื่องคุยเฟื่องสารพัดเรื่องยา – เครื่องสำอาง โดยวิทยากรคือ
 เภสัชกรหญิงพรพรรณ สุนทรธรรม หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบ สำนักงานคณะกรรมการอาหาร
 และยา จะมีทั้งหมด 6 ตอน ซึ่งมีผู้ดำเนินรายการและวิทยากรท่านเดียวกัน คือ

ตอนที่ 1 ยาและเครื่องสำอางจัดอยู่ในประเภทเดียวกันหรือไม่อย่างไร ? อย่างไร
 ที่จัดอยู่ในกลุ่มของยา หรือเครื่องสำอาง? อาหารเสริมจัดอยู่ในกลุ่มใด

ตอนที่ 2 การใช้ยาและเครื่องสำอางของคนไทยในปัจจุบันมีสถานการณ์เป็น
 เช่นใด (ปริมาณยา, งบประมาณภายใน / ภายนอก, จำนวนผู้ป่วย หรือรับผลกระทบจากการใช้ยา
 – เครื่องสำอาง)

ตอนที่ 3 หลักในการใช้ยา-เครื่องสำอางให้ถูกต้องปลอดภัย ควรเป็นเช่นใด

ตอนที่ 4 ยา – เครื่องสำอางที่เป็นสมุนไพร มีความปลอดภัยต่อผู้ใช้หรือไม่
 อย่างไร และถ้าจะใช้ควรปฏิบัติอย่างไร

ตอนที่ 5 หากใช้ ยา – เครื่องสำอาง แล้ว เกิดปัญหาต่อสุขภาพร่างกายควรทำ
 อย่างไร การเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นทำได้อย่างไร

ตอนที่ 6 ยา – เครื่องสำอาง จะช่วยสร้างสุขภาพหรือป้องกันการเจ็บป่วย ป้องกันการแก่ก่อนวัยหรือไม่ อย่างไร และหลักการที่ถูกต้องในการสร้างสุขภาพในฐานะเภสัชกรจะแนะนำว่าอย่างไร ?

ส่วนในด้านงบประมาณดำเนินการได้มาจากต้นสังกัด โดยมีค่าตอบแทนให้กับวิทยากรผู้มาร่วมรายการ ดังที่ ศุภกนิจ วิชาญพงษ์พร ผู้จัดรายการกล่าวว่า

“เราจะตั้งงบประมาณของทางราชการเอาไว้ก่อน เราจะตั้งต่อปีจะออกอากาศกี่ครั้งโดยนับสัปดาห์แล้วคุณเข้าไป ซึ่งค่าเฉลี่ยก็อย่างที่บอกคือนับทั้งปีก็ 52 สัปดาห์ แล้วก็คูณไป 1000”

(ศุภกนิจ วิชาญพงษ์พร,สัมภาษณ์ 4 ก.พ. 46)

และสำหรับด้านการประเมินผลรายการ 10 นาทีมีสุข มีการประเมินผลจากการตอบรับของผู้ฟังในรูปแบบจดหมาย ดังที่ ลัดดา ปิยะเศรษฐ์ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงกองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ที่กล่าวว่า

“ตามที่เราประเมินโดยที่ไม่ได้เป็นทางการประเมินโดยจดหมายถ้าเป็นรายการเทปมันก็ได้แค่จดหมายนี้แหละคะก็ได้รับการตอบรับพอสมควรทีเดียว”

(ลัดดา ปิยะเศรษฐ์,สัมภาษณ์ 4 ก.พ. 46)

10. รายการซีวานานาสัตว์

เป็นรายการที่ผลิตโดยฝ่ายผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยออกอากาศวันเสาร์เวลา 09.55 – 10.00 น. รวมเป็น 5 นาทีต่อสัปดาห์ในรูปแบบเทปรายการ เนื้อหารายการเป็นรายการนำเสนอสารคดีชีวิตสัตว์โลกสั้นๆ กลุ่มเป้าหมายของรายการ คือ ประชาชนทั่วไป

11. รายการสอนภาษาฝรั่งเศส

ผลิตรายการโดยสมาคมสอนภาษาฝรั่งเศส โดยมีฝ่ายวัฒนธรรม สถานทูตฝรั่งเศส เป็นผู้รับผิดชอบ รายการสอนภาษาฝรั่งเศส เป็นรายการความรู้ ในรูปแบบเทปรายการ โดยมีการบรรยาย และแสดงละคร ประกอบ ซึ่งรายการสอนภาษาฝรั่งเศส ออกอากาศทุกวันเสาร์ยกเว้นวัน

เสาร์สุดท้ายของเดือน เวลา 18.30 – 19.00 น. รวมเป็นประมาณ 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อสัปดาห์ ซึ่งจะเป็นรายการอยู่อย่างไทยออกอากาศแทน กลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนทั่วไป

12. รายการรอบรู้ดนตรีไทย

ผลิตรายการโดย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ออกอากาศวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 10.00 – 10.30 น. รวมเป็น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นรายการสาระความรู้ เกี่ยวกับดนตรีไทย โดยเป็นรายการบรรยาย พูดคุย ประกอบการยกตัวอย่าง ในรูปแบบเทปรายการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนทั่วไป

13. รายการอยู่อย่างไทย

รับผิดชอบผลิตรายการโดย คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งออกอากาศทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือน เวลา 18.30 – 19.00 น. รวมเป็น 1 ชั่วโมงต่อเดือน รูปแบบเป็นเทปรายการ โดยนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของไทยทั้งหมด เช่น ภาษา ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปหัตถกรรม หัตถกรรม รูปแบบรายการเป็นรายการละคร และการสนทนา ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

14. รายการรอบรู้ทั่วไทย

เป็นรายการที่ผลิตโดยฝ่ายผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยออกอากาศวันพฤหัสบดีเวลา 18.50 – 19.00 น. รวมเป็น 1 ชั่วโมง 10 นาทีต่อสัปดาห์ ในรูปแบบเทปรายการ เนื้อหารายการเป็นรายการสารคดีเชิงท่องเที่ยว ซึ่งรายการนี้ได้เปิดโอกาสให้กับ สวศ.ในสวนภูมิภาคได้มีส่วนร่วมผลิตและดำเนินรายการเองด้วย กลุ่มเป้าหมายของรายการคือ ประชาชนทั่วไป

15. รายการเพื่อนท่านวันเสาร์

เป็นรายการที่ผลิตโดยฝ่ายผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยออกอากาศวันเสาร์เวลา 18.00 – 18.30 น. รวมเป็น 30 นาทีต่อสัปดาห์ ในรูปแบบเทปรายการ เนื้อหารายการเป็นรายการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่น่าสนใจในปัจจุบัน กลุ่มเป้าหมายของรายการคือ ประชาชนทั่วไป

16. รายการพบกัันวันเสาร์

ผลิตรายการโดย ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จ.ราชบุรี ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 12.00 – 12.30 น. รวมเป็น 30 นาทีต่อสัปดาห์ เป็นรายการสาระความรู้ทั่วไป ซึ่งนำเสนอในรูปแบบเทปรายการ โดยเป็นรายการบรรยาย พูดคุย มีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

17. รายการเช้าวันใหม่

รายการเช้าวันใหม่ เป็นรายการซึ่งผลิตโดยกรมประชาสัมพันธ์ ออกอากาศวันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 04.30 – 05.00 น. คิดเป็น 2 ชั่วโมง 30 นาทีต่อสัปดาห์ โดยที่แต่เดิมนั้นกรมประชาสัมพันธ์ไม่ได้รับผิดชอบในการผลิตรายการแต่อย่างใด แต่ต่อมาจึงขอเวลาจากหน่วยงานการศึกษามาผลิตรายการของตนเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ อรไท นาโควงศ์ หัวหน้าฝ่ายรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษา กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“จริง ๆ แล้ว แรก ๆ สวศ.ไม่มีรายการที่ผลิตเองเลย พอระยะหลัง ๆ นี้ได้มีนโยบายของรัฐบาลและของหน่วยงานเราเองว่าเป็นนโยบายที่ต้องเร่งรัดประชาสัมพันธ์ อย่างสมมติเช่นยาเสพติด เอเปค อย่างตอนนี้ปฏิรูปราชการ ซึ่งมันก็ต้องประชาสัมพันธ์ เราก็เลยขอเวลาจากหน่วยงานที่ออกอากาศ ขอคนละเล็กคนละน้อยมาเป็นเวลาของ สวศ. ออกอากาศตั้งแต่เวลา 5 นาฬิกา ถึง 23.40 แล้วช่วงเวลาลงไลน์ก่อนออกอากาศเนี่ยมันเป็นตั้งแต่ ตี 4 ครึ่ง ถึง ตี 5 สมัยนั้นคุณภาวนา วิสิทธิ์แพทย์ เป็นหัวหน้าฝ่ายรายการ ก็คิดว่าเวลาช่วงลงไลน์ก่อนออกอากาศเนี่ยจะเป็นเพลงอย่างเดียว มันจะไม่มีประโยชน์ ผู้จัดรายการอะไรไปดีกว่า เป็นการลงไลน์ออกอากาศไปด้วย ท่านผู้อำนวยการในขณะนั้น คือคุณอาวุธ โสรัตน์ (ไม่แน่ใจนะคะ) ก็เห็นด้วยก็เลยได้จัดรายการค่ะ”

(อรไท นาโควงศ์,สัมภาษณ์ 22 เม.ย. 46)

รายการเช้าวันใหม่ เป็นหนึ่งรายการที่ผลิตรายการออกอากาศในช่วงทดลองเครื่อง คือออกอากาศวันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 04.30 – 05.00 น. ในรูปแบบเทปรายการ เนื้อหาของรายการเป็นข่าวคราวความเคลื่อนไหวในด้านต่างๆ ประกอบเพลงที่เป็นที่นิยม ทั้งในอดีต และปัจจุบัน โดยมีการนำเสนอรายการในรูปแบบพูดคุย ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายของรายการ คือ ประชาชนทั่วไป

การผลิตรายการ ของกรมประชาสัมพันธ์นั้นมีการประชุมวางแผนงานก่อนที่จะผลิตรายการเนื่องจากต้องมีการของบประมาณในการผลิต และต้องมีการแบ่งหน้าที่ในฝ่ายรายการ โดยทำเป็นโครงการผลิตรายการ ทั้งนี้ฝ่ายรายการนอกจากจะทำการผลิตรายการแล้วยังต้องตรวจสอบคุณภาพของรายการทั้งรายการของตนเอง และรายการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งเทปมาออกอากาศ และหากมีปัญหาต้องแก้ไขได้ทันที่ ในส่วนของกระบวนการผลิตรายการนั้นฝ่ายรายการจะต้องมีการแบ่งหน้าที่ในการผลิตให้กับบุคลากร และผู้รับผิดชอบจะผลิตรายการในรูปแบบเทปรายการ

18. รายการลูกทุ่งย่ารุ่ง

เป็นรายการที่ผลิตโดยฝ่ายผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ โดยออกอากาศวันเสาร์ - วันอาทิตย์ เวลา 04.30 – 05.00 น. รวมเป็น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในรูปแบบเทปรายการ เนื้อหารายการเป็นรายการสาระบันเทิง โดยการนำเสนอสาระความรู้ต่างๆ ไปสลับกับการเปิดเพลงลูกทุ่งที่เป็นที่นิยม กลุ่มเป้าหมายของรายการ คือ ประชาชนทั่วไป

19. รายการอาชีพสัมพันธ์

รายการอาชีพสัมพันธ์ เป็นรายการในความรับผิดชอบของ ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน ออกอากาศวันอาทิตย์เวลา 9.45 - 10.00 น. รวมเป็น 15 นาทีต่อสัปดาห์ซึ่งเป็นรายการสาระความรู้ ในรูปแบบบรรยาย พูดคุย และสัมภาษณ์ ซึ่งเนื้อหารายการเป็นการให้ข่าวสารข้อมูล และความรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีงาม จากกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มเป้าหมายของรายการคือ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการอาชีวะ เช่น ข้าราชการ นักศึกษา รวมทั้งกลุ่มประชาชนทั่วไป

20. รายการเสียงจากกรมสามัญศึกษา

เป็นรายการในความรับผิดชอบของ ของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน ออกอากาศวันอาทิตย์เวลา 9.30 - 09.45 น. รวมเป็น 15 นาทีต่อสัปดาห์ซึ่งเป็นรายการสาระความรู้ ในรูปแบบบรรยาย พูดคุย และสัมภาษณ์ ซึ่งเนื้อหารายการเป็นการแจ้งข่าวสารข้อมูลต่างๆ จากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มเป้าหมายของรายการคือ ข้าราชการกรมสามัญศึกษา นักเรียน และประชาชนทั่วไป

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้นได้แสดงให้เห็นถึงภาพรวมของนโยบาย วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานด้านการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษาในปัจจุบัน ทั้งใน ด้านของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตรายการเพื่อการศึกษา และการดำเนินงานการผลิต รายการทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัครยาศัย

จะเห็นได้ว่าในการดำเนินงานการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา ของ หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบ ยังคงมีข้อจำกัดต่อการแสดงบทบาทของสื่อมวลชนอย่างสมบูรณ์อัน จะกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. การวางแผนการผลิตและเผยแพร่ ตามหลักการแล้วความสำคัญของการ วางแผนมิใช่อยู่ที่ตัวสื่อเท่านั้น แต่อยู่ที่ว่าใครเป็นผู้ใช้สื่อนั้นและใช้กับใคร อย่างไร ในทางปฏิบัติ พบว่าการออกอากาศรายการต่างๆ ของสถานีฯ ขาดความเป็นเอกภาพ กล่าวคือ เป็นการนำ รายการต่างๆ มาจัดวางในผังต่อเนื่องกันโดยมิได้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสื่อในภาพรวมของ สถานีฯ และในการออกอากาศรายการทุกช่วงเวลา ทำให้จัดสรรเวลาการออกอากาศไม่เหมาะสม และสนองความต้องการของกลุ่มผู้ฟัง นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับความต่อเนื่องของรายการ ซึ่งทำให้การติดตามรับฟังรายการต่างๆ ยุ่งยาก และสับสน

2. คลื่นความถี่ พบว่าในบางพื้นที่ยังคงมีอุปสรรคในการรับฟังรายการต่างๆ ของ สถานีฯ เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจนในการรับสัญญาณ

3. การใช้สื่อประสม พบว่ามีข้อจำกัดในด้านงบประมาณการผลิต ทำให้ไม่ สามารถใช้สื่อประสมเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย อาทิ เอกสารประกอบการรับฟัง ผัง รายการ และตารางออกอากาศ และคู่มือครู เป็นต้น นอกจากนี้ยังไม่มี การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต มาใช้ให้เกิดประโยชน์และนำมาใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ฉับไว และครอบคลุม กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง

4. รูปแบบรายการและความหลากหลาย จะเห็นได้ว่ารายการที่ผลิตภายใต้ นโยบายเพื่อการศึกษาเพียงอย่างเดียวเป็นรายการที่ไม่น่าสนใจ และขาดพลังในการจูงใจ นอกจากนี้ ยังพบว่าไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร สำหรับสื่อมวลชนนั้นควรตอบสนอง ผลประโยชน์สาธารณะ โดยการนำเสนอ มุมมองและเรื่องราวที่หลากหลาย ขยายประสบการณ์ และแนวคิดของสังคม ทั้งแนวความคิดเก่า และความคิดใหม่ ให้ประชาชนรู้จักวัฒนธรรมอื่น ๆ ใน โลกนี้ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและนวัตกรรม ทั้งที่เป็นที่นิยม และที่ยังมีคนรู้จักน้อย

ความหลากหลายนี้ไม่ได้เฉพาะเรื่องที่เป็นสาระความรู้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงเรื่องความสนุกสนานด้วย นั่นคือต้องมีข้อมูลความรู้และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน เนื่องจากสิ่งที่ประชาชนต้องการอาจจะไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น ดังนั้นสื่อมวลชนจำเป็นต้องให้ข้อมูล ความบันเทิง รวมทั้งความท้าทายกับประชาชน โดยต้องอุทิศพื้นที่ เวลา และวัตถุดิบ เพื่อให้ความรู้ข้อมูลกับประชาชนในประเด็นต่างๆ เพื่อมีมุมมองที่กว้างมากขึ้น

ในสื่อเพื่อความบันเทิงนั้น สิ่งที่แปลกใหม่และความแตกต่าง รวมทั้งมุมมองที่ทันสมัยเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่มีหมายถึงผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สื่อหลักๆ ของสังคมจะเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดและชี้แนะว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ประชาชนต้องการ สิ่งใดคือผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าที่ตัวของประชาชนจะรู้เสียอีกสำหรับสื่อมวลชนนั้นควรตอบสนองผลประโยชน์สาธารณะ โดยการนำเสนอ มุมมองและเรื่องราวที่หลากหลาย ขยายประสบการณ์และแนวคิดของสังคม ทั้งแนวความคิดเก่า และความคิดใหม่ ให้ประชาชนรู้จักวัฒนธรรมอื่น ๆ ในโลกนี้ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและนวัตกรรม ทั้งที่เป็นที่นิยม และที่ยังมีคนรู้จักน้อย

ความหลากหลายนี้ไม่ได้เฉพาะเรื่องที่เป็นสาระความรู้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงเรื่องความสนุกสนานด้วย นั่นคือต้องมีข้อมูลความรู้และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน เนื่องจากสิ่งที่ประชาชนต้องการอาจจะไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น ดังนั้นสื่อมวลชนจำเป็นต้องให้ข้อมูล ความบันเทิง รวมทั้งความท้าทายกับประชาชน โดยต้องอุทิศพื้นที่ เวลา และวัตถุดิบ เพื่อให้ความรู้ข้อมูลกับประชาชนในประเด็นต่างๆ เพื่อมีมุมมองที่กว้างมากขึ้น

ในสื่อเพื่อความบันเทิงนั้น สิ่งที่แปลกใหม่และความแตกต่าง รวมทั้งมุมมองที่ทันสมัยเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่มีหมายถึงผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สื่อหลักๆ ของสังคมจะเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดและชี้แนะว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ประชาชนต้องการ สิ่งใดคือผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าที่ตัวของประชาชนจะรู้เสียอีก (David Croteau, 2001)

5. การจัดการที่เกี่ยวข้องและเอื้ออำนวย พบว่าการผลิตรายการของสถานี ไม่นำไปสู่การใช้สื่ออย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Interactive Media Effect ซึ่งเชื่อว่าความสำเร็จของการใช้สื่อมวลชนเกิดจากการนำสื่อมวลชนต่างๆ มาใช้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ Henry T. Ingle ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ในการใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ต้องจัดให้มีระบบการผลิตผลงานการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น อีกด้วย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

6. กระบวนการผลิตรายการ พบว่าในการผลิตรายการของบางหน่วยงานมีความ

ยุ่งยาก ซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาและเหตุการณ์ต่างๆ ได้สอดคล้องกับสถานการณ์

7. การประชาสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่าสถานีฯ ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เป็นเพราะขาดการประชาสัมพันธ์ทั้งในแง่ของสถานีฯ และรายการต่างๆ ของสถานี

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษา

4.3.1 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์กร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่ายังไม่มี การจัดโครงสร้างการบริหารองค์กรของสถานีวิทยุเพื่อการศึกษาในระดับชาติอย่างชัดเจน ขาดผู้บริหารองค์กรระดับสูง สถานีฯ มีลักษณะการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการในระดับกลาง ขาดผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้รับผิดชอบงานด้านต่างๆ อย่างจริงจัง อาทิ การจัดสรรงบประมาณ การขยายและปรับปรุงเครือข่ายในการส่งสัญญาณคลื่นวิทยุ การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทำให้การดำเนินการผลิตและเผยแพร่รายการเพื่อการศึกษาขาดประสิทธิภาพ และล่าช้า ไม่ทันการณ์

จากโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร พบว่าขาดการสื่อสารระหว่างผู้ผลิตกับสถานีฯ กล่าวคือ ผู้บริหารของสถานีฯ ไม่แจ้งนโยบายที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนให้แก่ผู้ผลิตจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้ไม่มีความเข้าใจในรูปแบบและเนื้อหาของรายการที่จะยังประโยชน์สูงสุดแก่สาธารณะ ดังที่ คุณลัดดา ปิยะเศรษฐ์ กล่าวไว้ว่า

“ไม่ทราบว่สถานีเพื่อการศึกษา เรามีแผนผังหรือมีนโยบายอะไรและจะปรับการออกอากาศปรับเนื้อหาอย่างไร”

(ลัดดา ปิยะเศรษฐ์, สัมภาษณ์ 4 ก.พ. 2546)

สำหรับด้านงบประมาณในการดำเนินงานด้านการผลิตรายการและการเผยแพร่ นั้น หน่วยงานต่างๆ ได้รับงบประมาณในการพัฒนาในส่วนนี้น้อยมาก ทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ดังที่ คุณอรไท นาโควงศ์ หัวหน้าฝ่ายรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษา กล่าวเอาไว้ว่า

“งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมันก็ได้น้อย ซึ่งถ้าหากมีงบมากกว่านี้หน่อยก็จะสามารถปรับปรุงและพัฒนา รวมทั้งทำอะไรๆ ได้มากกว่านี้”

(อรไท นาโควงศ์, สัมภาษณ์ 22 เม.ย. 46)

ซึ่งเมื่องบประมาณในการจัดการด้านต่างๆ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องไปถึงการบริการด้านต่างๆ ของผู้ผลิตรายการ เช่น เอกสารประกอบการรับฟังรายการ หรือตารางออกอากาศ ดังที่ สุนทร พรหมรัตน์พงศ์ ผู้เชี่ยวชาญระดับ 9 ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียนกล่าวว่า

“เราเองไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะพิมพ์เอกสารแจกโรงเรียนทั่วประเทศได้ต้องเป็นกรมต้นสังกัดของโรงเรียน ต้องสนับสนุนงบประมาณด้านนี้แต่ในเมื่อกรมต้นสังกัดเขาต้องการใช้งบประมาณด้านอื่นก่อนก็อาจจะเอาไปใช้ด้านอื่นจนไม่เพียงพอที่จะมาสนับสนุนในกิจการนี้”

(สุนทร พรหมรัตน์พงศ์, สัมภาษณ์ 11 ก.พ. 46)

เช่นเดียวกับ บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร หัวหน้างานวิทยุโรงเรียน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่กล่าวเสริมว่า

“ศูนย์เทคโนโลยีฯ เป็นคนผลิตต้นแบบคู่มือทุกวิชา และ หน่วยงานแต่ละสังกัดจะเอาต้นแบบไปพิมพ์แจกโดยตั้งงบประมาณของแต่ละสังกัดเอง แต่มาภายหลังคณะกรรมการมีการเปลี่ยนแปลงไปการรับผิดชอบแต่ละสายงานก็ได้เปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นหลังๆ มาต้นสังกัดก็ไม่ได้ตั้งงบเพื่อพิมพ์อันนี้ ก็มีแต่ศูนย์เทคโนโลยีฯ พิมพ์ก็ไม่สามารถแจกได้ทุกโรงเรียน”

(บุษบัน ศิริสวัสดิบุตร, สัมภาษณ์ 3 ก.พ. 46)

ในด้านบุคลากรผู้ผลิตรายการนั้น ถึงแม้ว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจะมีหลายหน่วยงานร่วมกันผลิตรายการ แต่ก็ยังเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง และมีบุคลากรในการเป็นผู้ผลิตโดยเฉพาะ ซึ่งหลายหน่วยงานมีการพัฒนาบุคลากรของตนเองรวมถึงควบคุมคุณภาพของบุคลากรในสังกัด ดังที่ ลัดดา ปิยเศรษฐ์ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่

“หลายคนก็คือเรามีการอบรมมีการจัดอบรมนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงของกระทรวงสาธารณสุขกำลังจะดำเนินการรุ่นที่ 4 เราผลิตเครือข่ายเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการสาธารณสุข นักวิชาการสุศึกษา หรือพยาบาลหรืออะไรก็แล้วแต่ ที่จะดำเนินการผลิตรายการวิทยุในส่วนของภูมิภาคให้เขาได้มีความรู้ในเรื่องของเทคนิคการจัดรายการวิทยุให้มีประสิทธิภาพ ให้เป็นที่สนใจของประชาชน”

(ลัดดา ปิยเศรษฐ์, สัมภาษณ์ 4 ก.พ. 46)

แต่เนื่องจากบางหน่วยงานมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน และผู้บริหารของหน่วยงานนั้นๆ ไม่ให้ความสำคัญเท่าใดนัก บางหน่วยงานจึงมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานของบุคลากร ดังที่ สุนทร พรหมรัตน์พงศ์ ผู้เชี่ยวชาญระดับ 9 ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียนกล่าวว่า

“ส่วนหนึ่งก็ต้องเอาทรัพยากรบุคคลจากที่เคยทำสื่อวิทยุเป็น 20 – 30 คน ลดบุคลากรด้านนั้นมาทุ่มเทให้กับโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ทำให้บุคลากรที่ทำอยู่ของวิทยุโดยเฉพาะวิทยุโรงเรียน ลดน้อยถอยลงไป และงบประมาณที่ได้รับก็ต้องเอามาผลิตสื่อโทรทัศน์มากขึ้นงบที่เคยได้รับก็ต้องน้อยลง เพราะงบบ้างอย่างจำกัดก็เอาไปใช้ทางด้านโน้นด้านนี้ที่เคยได้รับอยู่ก็ลดน้อยถอยลงไปเช่นกัน “

(สุนทร พรหมรัตน์พงศ์, สัมภาษณ์ 11 ก.พ. 46)

ส่วนในด้านทัศนคติของบุคลากรผู้ผลิตรายการนั้น พบว่าบุคลากรมีทัศนคติที่ดีต่อการทำหน้าที่ผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษา แต่ต้องการขวัญและกำลังใจ รวมทั้งอยากปฏิบัติงานในส่วนที่ตนรับผิดชอบในการผลิตให้เต็มที่ เพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการที่จะให้การศึกษาแก่ประชาชน และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนารายการเพื่อบริการประชาชน ดังที่ ทิพย์วัลย์ สุภายุทธ กล่าวไว้ว่า

“ที่นี้บุคลากรมีความสุข มีความหวังตลอดว่าจะได้เครื่องส่งใหม่ แต่ก็ไม่ได้ซึกทีและที่บอกว่าจะซื้อเครื่องส่งระบบดิจิตอลหมดเลยดีใจกันมาก ไม่รู้ว่าที่ล้าน พอตอนหลังบอกว่าไปปรับปรุงเครื่องส่งก่อนแล้วกัน”

(ทิพย์วัลย์ สุภายุทธ , สัมภาษณ์ 13 มี.ค. 46)

ส่วนสมชาย ภูแก้ว นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว ผู้ผลิตรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรกล่าวว่า

“จริงๆ สนุกกับการทำรายการตรงนี้ไม่ค่อยได้เต็มที่เพราะมันมีหลายอย่างง ให้ทำรายการทุกวัน วันละรายการนะที่ทำได้ ทำได้รายการหนึ่งที่จะทำได้เป็นอย่างดีเลยนะ แต่ที่นี้มันไม่ใช่มันสารพัดเลยนะ รายการวิทยุไม่ใช่รายการนี้รายการเดียวมีรายการอื่นด้วยมีงานประจำมันมีเยอะมาก มันก็เลยลดความสนุกไปนิดหนึ่ง แทนที่จะมานั่งอ่านจดหมายของชาวบ้าน ที่เขาเขียน

มาทุกวันทุกคน มันก็เป็นไปไม่ได้แล้ว อ่านไม่ได้นานๆ จะหยิบขึ้นมาอ่านซะที รู้นะว่าความต้องการ
 ยังไง แต่มันอ่านทุกฉบับไม่ได้แล้ว ทุกวันนี้มันไปไม่ได้แล้ว”

(สมชาย ภู่แก้ว, สัมภาษณ์ 12 มี.ค. 46)

จากการที่หน่วยงานผู้ผลิตรายการ มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิต
 รายการ ดังนั้นบุคลากรของแต่ละหน่วยงานนั้นจึงมีหน้าที่หลักในการผลิตรายการโดยตรง และมี
 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ทำให้สามารถผลิตรายการได้ดีในระดับหนึ่ง หากแต่มีปัจจัยอื่นๆ
 ที่ทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรอาจไม่เป็นที่น่าพอใจนักเนื่องจากหน่วยงานทั้งหมด เป็น
 หน่วยงานในสังกัดของราชการ จึงมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และนโยบายในการผลิตรายการ
 รวมทั้งหน้าที่ที่รับผิดชอบของบุคลากรแต่ละคน ซึ่งนอกจากจะรับผิดชอบในการผลิตรายการแล้ว
 ยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ของหน่วยงานเพิ่มอีก ดังนั้นจึงทำให้การผลิตรายการ และการพัฒนา
 รายการยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

4.3.2 ปัจจัยด้านนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีฯ

จากการศึกษาพบว่านโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีฯเป็นไปตามระเบียบ
 คณะกรรมการพิจารณาการใช้สถานีวิทยุกระจายเสียง เครือข่ายที่ 2 เพื่อการศึกษา โดยเน้นใน
 เรื่องของหน่วยงานที่รับผิดชอบผลิตรายการและการจัดสรรเวลาของสถานีฯ ส่งผลให้
 คณะกรรมการละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านอื่นนอกเหนือจากการผลิตรายการและการจัดสรร
 เวลาของสถานี ตัวอย่างเช่น

- ไม่มีการปรับปรุงในด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอของรายการให้มี
 ความน่าสนใจ เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง
- ไม่มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้ เพื่อลดต้นทุนการผลิตรายการ
 และเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ไปในขณะเดียวกัน
- ขาดการทำกรประชาสัมพันธ์เพื่อขยายกลุ่มผู้ฟังที่สามารถรับสื่อได้
 อย่างแพร่หลาย
- ขาดผู้ดูแลด้านการจัดทางงบประมาณ เพื่อการพัฒนาสถานีฯ

ดังเช่นที่ อรไท นาโควงค์ หัวหน้าฝ่ายรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อการศึกษา กล่าวเอาไว้ว่า

“งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรมันก็ได้น้อย ซึ่งถ้าหากมีงบมากกว่านี้หน่อยก็จะ
 สามารถปรับปรุงและพัฒนา รวมทั้งทำอะไรๆ ได้มากกว่านี้”

(อรไท นาโควงศ์, สัมภาษณ์ 22 เม.ย. 46)

4.3.3 ปัจจัยด้านการผลิตรายการและการเผยแพร่

เนื่องจากสถานีฯ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิต คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถาบันราชภัฏสวนดุสิต สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งแต่ละหน่วยงานดังกล่าวเหล่านั้นรับผิดชอบผลิตรายการเฉพาะส่วนของตนเองแต่ยังไม่มีการบริหารรายการร่วมกันเพื่อทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ ของสถานีเพื่อการศึกษาในระดับชาติ ดังที่ สุนทร พรหมรัตน์พงศ์ ผู้เชี่ยวชาญระดับ 9 ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน และ รศ.ธนิศ ภูศิริ ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กล่าวไว้ดังนี้

“ทาง programming board ไม่ได้มีการประชุม ทำให้ไม่สามารถที่จะปรับตัวหรือแก้ปัญหาให้รวดเร็วขึ้น ใน 2 – 3 ปีหลังก็มีความพยายามที่จะจัดประชุมกันแต่ก็หาทางออกได้ยากคือมันก็มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานด้วยกัน ปัญหามันก็ยืดเยื้อมานานทำให้การตัดสินใจมันลำบากจะยืด programming board เดิมก็ไม่สามารถมาจัดสรรเวลากันใหม่ได้”

(สุนทร พรหมรัตน์พงศ์, สัมภาษณ์ 11 ก.พ. 46)

“มีหน่วยงานหลายหน่วยงานรับผิดชอบ สถานีนี้จึงไม่ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร การผลิตรายการไปกันคนละทิศคนละทาง ต่างก็ทำตามความต้องการของตัวเองอยู่แล้ว”

(รศ.ธนิศ ภูศิริ, สัมภาษณ์ 14 มี.ค. 46)

สำหรับการเผยแพร่รายการนั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่ในเผยแพร่ทุกรายการในระบบเครือข่าย โดยมีสถานีวิทยุแม่ข่ายคือ สถานีกรุงเทพ ฯ โดยมีคลื่นความถี่ A.M. 1467KHz กำลังส่ง 100 กิโลวัตต์ และสถานีลูกข่ายอีกจำนวน 10 สถานี โดยได้กระจายสถานีลูกข่ายไปตามจังหวัดต่างๆ คือ คือ จังหวัดลำปางคลื่นความถี่ A.M.549 KHz กำลังส่ง 100 กิโลวัตต์ จังหวัดขอนแก่น คลื่นความถี่ A.M. 621KHz กำลังส่ง 100 กิโลวัตต์ จังหวัดนครสวรรค์ คลื่นความถี่ A.M. 936KHz กิโลวัตต์ กำลังส่ง 50 กิโลวัตต์จังหวัดจันทบุรีคลื่นความถี่ A.M. 927KHz กำลังส่ง 20 กิโลวัตต์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คลื่นความถี่ A.M. 1242KHz กำลังส่ง 50 กิโลวัตต์ จังหวัดสงขลาคลื่นความถี่ A.M. 558KHz กำลังส่ง 50 กิโลวัตต์ จังหวัดอุบลราชธานีคลื่นความถี่ A.M. 711KHz กำลังส่ง 20 กิโลวัตต์ จังหวัดกระบี่คลื่นความถี่ A.M. 963KHz กำลังส่ง 25 กิโลวัตต์ จังหวัดระนอง

คลื่นความถี่ F.M. 105.75 MHz กำลังส่ง 2 กิโลวัตต์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน คลื่นความถี่ F.M. 102 MHz 2 กิโลวัตต์รวมทั้งสิ้น 11 สถานี ซึ่งในปัจจุบันนี้ใช้เทคโนโลยีการถ่ายทอดผ่านดาวเทียม มาใช้ในการกระจายเสียง แต่เนื่องจากอุปกรณ์ต่างๆ มีประสิทธิภาพลดลง ทำให้ความสามารถในการรับฟังจากคลื่นความถี่ต่างๆ นี้ลดลงเนื่องจากสภาพอากาศ สภาพความร้อนของดวงอาทิตย์ และการเสื่อมสภาพของอุปกรณ์เครื่องส่งต่างๆ เนื่องจากอุปกรณ์ได้ใช้งานมาเป็นระยะเวลาานาน ดังที่ อนันต์ บุญถาวร หัวหน้าฝ่ายเทคนิค สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ ได้กล่าวไว้ว่า

“...ตัวรับสัญญาณของแต่ละสถานีปลายทางทั้ง 11 จังหวัด มีปัญหาในการรับฟังสัญญาณบ้าง เนื่องจากสภาพอากาศ สภาพความร้อนของดวงอาทิตย์ จะทำให้การรับสัญญาณชัดเจนบางช่วง บางวัน และบางจังหวัด ดังนั้นการแก้ปัญหาจะขึ้นอยู่กับสถานีปลายทาง สัญญาณออกจากส่วนกลาง ไปยังสถานีทั่วประเทศ 11 จังหวัด ปัจจุบันกำลังส่งของเครื่องบางสถานีลดลงบ้าง การรับฟังไม่มีปัญหา คลอบคลุมตามแผนจัดตั้ง ประมาณ 98% รับฟังได้ระยะแรก แต่ปัจจุบันประมาณ 90 % สถานีทุกสถานีต้องมีแผนการปฏิบัติงาน คือ แผนในการไปวัดความแรงของเครื่องส่ง โดยมีงบประมาณของสถานี 2 – 3 ครั้งต่อปี”

(อนันต์ บุญถาวร, สัมภาษณ์ 23 ก.ย. 2545)

ซึ่งปัญหาด้านคลื่นความถี่นี้มีผลต่อการรับฟังของกลุ่มเป้าหมาย คือ คลื่นความถี่ที่เป็นระบบ AM ซึ่งพบว่าพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครไม่สามารถรับสัญญาณได้เลย เนื่องจากรบกวนของคลื่นความถี่อื่นๆ ซึ่งรายงานการสำรวจวิจัยของหน่วยงานต่างๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2 นั้น จะพบว่าปัญหา อุปสรรค ในการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่ง คือ คลื่นความถี่ที่ออกอากาศหายาก คลื่นไม่ชัดเจน และมีคลื่นรบกวน ดังนั้นประชาชนกลุ่มเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานครจึงไม่สามารถรับฟังรายการได้ แต่สำหรับในเขตปริมณฑลนั้นสามารถรับฟังได้ชัดเจนบางพื้นที่ ส่วนในต่างจังหวัดนั้นสามารถรับฟังรายการได้ดีบางจังหวัดสามารถเลือกรับคลื่นได้หลายคลื่นซึ่งจากประสิทธิภาพในด้านคลื่นความถี่นี้ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายที่รับฟังรายการในปัจจุบันมีจำนวนลดลง